

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede → nr 1 | 2010

The logo for Norsk Forbund for Utviklingshemmede (nfu) is located in the top right corner of the page. It consists of the lowercase letters 'nfu' in a white, sans-serif font, set against a solid orange square background.

Omsorgsgettoene sprer seg

side 8

Etterlysning

side 15

Samhandlingsreformen

side 22

God hjelp på vei mot voksenlivet

side 28

Vergemålslov

Ny vergemålslov er vedtatt. Viktig for rettsikkerheten er den omfattende endringen av overformyndernet. Fylkesmannen skal ta over funksjonen som overformynderi. Imidlertid er det usikkert når loven kan tre i kraft.

Vi venter nå på ratifiseringsprosessen av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet arbeider med dette. Vi forventer at konvensjonen er ratifisert innen utgangen av 2010. Men uansett så kan man i argumentasjon om tjenester, bolig, opplæring osv. henvise direkte til konvensjonen. Konvensjonsteksten finner dere også på vår hjemmesiden under knappen "Artikler og tema". Direkte link til departementet.

I disse dager avventer vi en viktig avgjørelse fra Diskrimineringsombudet. NFU har klaget NAV inn for Diskrimineringsombudet i kjølvannet av den praksis som har utviklet seg angående bilstønning til personer med utviklingshemning. Flere opplever at selv om man oppfyller vilkårene, så må man dele bil med naboen fordi man bor såkalt "samlokalisert".

Det er vel ingen andre som må dele bil med naboen?!

Jeg ønsker alle en riktig god påske.

Vibeke Seim-Haugen
Generalsekretær

VIBEKE SEIM-HAUGEN
GENERALSEKRETÆR

Vant i trygderetten

En kvinne med utviklingshemning og andre funksjonshemninger har vunnet fram med sin ankesak til Trygderetten om søknad om gjenanskaffelse av bil.

Kvinnen fikk først avslag – men anket til Trygderetten. - Denne saken vil kunne danne føringer for framtidige søknader, sier juridisk rådgiver i NFU, Ivar Stokkereit, i en kommentar til Samfunn for alle. Han har vært prosessfullmektig for kvinnen i ankesaken.

Stokkereit mener det kan være verdt å notere seg Trygderettens vektlegging på at transportbehovet i ferier, som i utgangspunktet ikke skal tas med når en vurderer søknader om bilstønning, ikke kan brukes kategorisk overfor mennesker med utviklingshemning. - Trygderetten mener imidlertid at mennesker med utviklingshemning ikke har "ferie" i normal forstand. Ferieturer må derfor vurderes som tiltak for å motvirke isolasjon.

Dette vil kunne få innvirkning på andre søknader om bilstønning i framtiden, og særlig for dem som i liten grad får et fritidstilbud utover ferie og ferieliknende turer og som er avhengig av bil, understreker Ivar Stokkereit. Hele denne viktige saken er lagt ut på www.trygderetten.no

Origo og Facebook

Adressene til de to NFU-gruppene på Origo er:
www.nfu.origo.no
www.nfu.intern.origo.no
facebook: www.facebook.com/NFU norge?ref=mf

Sammenslåing

Lokallagene Bø og Sauherad i NFU Telemark har nå slått seg sammen. Det nye navnet er NFU Bø og Sauherad lokallag.

- Hovedgrunnen til sammenslåingen er at et sammenslått lag kan bli sterkere og få mer tyngde i saker hvor vi representerer våre medlemmer, sier lederen Marit Teilgård. Hun kan gi mer informasjon på telefon 35 95 62 37/40 40 77 28 eller e-post teilgard@hotmail.com

samfunn for alle

Medlemsblad for
Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Fem utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org

Annonseakvisitør: AMN A/S
Postboks 24, 3340 Åmot
Telefon: 32 78 17 50

Forsidefoto:
Lise Furre spiller biljard
(Foto: Bjørn Erik Rygg Lunde)

Layout: Hvarings as, Tina
Trykk: Bryne Stavanger Offset as

Utgivelse 2 – 2010
Kommer uke 22
Frist for saker er 21. april
Annonsefrist er 5. mai

8 Det bygges flere og flere flere og flere omsorgsgettoer framover. Vollsletta i Bodø har det stått strid om lenge. På side 13 er det en oversikt over en del slike prosjekter i tillegg til Bodø og Vatnekrossen i Sandnes, som omtales i dette nummeret. Det står blant annet strid om et slikt prosjekt på Vollsletta i Bodø.

15 NFU har tidligere etterlyst informasjons- og utviklingsprogrammet om politikken for mennesker med utviklingshemning som departementet initierte for lenge siden.

16 Journalist Kari Gåsvatn, mor til datter med utviklingshemning, kritiserer kommuner for snikinnføring av institusjoner.

22 Helse- og omsorgsminister Strøm-Erichsen mener samhandlingsreformen skal være for funksjonshemmede. På SOR-konferansen nylig uttalte hun bl.a. at det er jo ikke minst de som har behov for reformen.

Anne-Grethe Støm-Erichsen
Foto: Berit Roald

28 Les om det to-årige utviklingsprosjektet "Identitet, sjølråderett og tilhørighet" som Habiliteringsteamet for voksne ved Nordlandssykehuset har gjennomført.

Prosjektleder Willy Johansen

32

SOMMERLEIR 2010

REPARASJON AV FRONTRUTE

GRATIS!

Har du kasko/delkasko er reparasjonen kostnadsfri for deg.

STJØRDAL
74822555

LADE
73849800

TILLER
72895090

BILGLASS

www.bilglass.no

Stjørdal: Martin Moes gt. 10, 7500 Stjørdal
Lade: Lade Allé 71, 7041 Trondheim Tiller: Øsre Rosten 4c, 7075 Tiller

5 leder20 Safo • 48 Butikk • 51 Kontakt oss/Fylkeslagene

Opplev Solgården!

2010 Sesongen i salg nå!

Stedet for dere som ønsker eller har behov for tilrettelegging. Alle typer boforhold kan tilrettelegges. Tilrettelagt for rullestolbrukere. Vi charterer eget fly.

Solgården tilbyr:

- ✓ Norsk helseteam
- ✓ Guidede turer
- ✓ Dans og hygge
- ✓ Basseng
- ✓ Boccia, Minigolf, tennis
- ✓ Gjeste – PC
- ✓ Bar med alle rettigheter

Nyhet! Vi setter prisene ned!

Ring 24 14 66 60 www.solgarden.no

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Positive signaler

Viktige saker for NFU har stått på den politiske dagsorden ved flere anledninger i det siste. I Stortinget har Laila Thorsen (Frp) stilt spørsmål ved at elever med utviklingshemning ble tatt inn på ikke-eksisterende utdanningsløp i videregående skole. Kunnskapsministeren påpekte departementets tiltak for å rette opp i forholdene. NFUs jurist på opplæringsfeltet, Ivar Stokkereit, har gjennomgått fylkeskommunenes annonsering av opptak til videregående skole. Ifølge juristen ser det ut til at alle fylkeskommunene har rettet opp i forholdene.

Dagfinn Høybråten (Krf) tok utgangspunkt i Mona Thowsens kronikk i Aftenposten nylig der hun blant annet viste hvordan Regjeringens fattigdomssatsing gjennom økt bostøtte medfører en kolossal husleieøkning i enkelte kommuner. Dette fører til at kommunene blir rikere og de fattigste fattigere. Kommunal- og regionminister Liv Signe Navarsete har siden sagt at Regjeringen ville gjennomgå erfaringene med forsterket bostøtte.

Robert Eriksson (Frp) stilte nylig spørsmål om den kommunale institusjonsbyggingen i Stortingets spørretime. Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen viste i sitt svar til ansvarsreformen. Spesielt nyttig og interessant var ministerens utsagn om at "tvangsflytting" og andre vilkår for å yte tjenester ikke er tillatt. Sammen med Randi Reese og Siv Karin Kjølmoen, henholdsvis forbundsleder og 1. nestleder i FO, møtte NFU Robert Eriksson nylig. I løpet av den timelange samtalen viste stortingspolitikeren stor innsikt i problematikken

rundt livsforholdene til personer med utviklingshemning. Det kom ikke frem noen synspunkter som er i strid med NFUs syn. Det er gledelig å registrere at den tverrpolitiske enigheten som lå til grunn for ansvarsreformen, fortsatt eksisterer.

Mona Thowsen, Geir Tønning, Siv Karin Kjølmoen, Mimmi Kvisvik (3. nestleder, FO) og NFU var nylig i møte med statssekretær Hege Solbakken i Kommunal- og regionaldepartementet. Vi ga uttrykk for tilfredshet med departementets presisering overfor Husbanken om at: "Utleiebustader bør være integrerte i vanlige bumiljø, og talet på samlokaliserte bustader bør være så lågt at ein oppnår normalisering og integrering". Med en rapporteringsplikt knyttet til målet for utleieboliger, ville føringene fra ansvarsreformen trolig fått sterkere fokus. Foruten mulighetene for at bostøtteordningen kan virke mot sin hensikt, tok vi også opp urimeligheten med at personer med utviklingshemning er plassert i samme kategori som eldre og demente i Husbankens tilskuddsordning for omsorgsboliger og sykehjem. Departementet viste stor interesse og forståelse for problematikken. Våre problemstillinger og løsningsalternativer skal nå sammenfattes i et brev til departementet.

Helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen tok også godt imot NFU på et møte i departementet nylig. Ministeren viste interesse for alle punktene som NFU tok opp. Vi var blant annet opptatt av det som trolig er alvorlig overmedisinering av voksne personer med utviklingshemning. Flere undersøkelser tyder på at ca. 40% av voksne med utviklingshemning gis psykotrop medikasjon. Lite tyder på at så mange trenger det. NFU ser derfor med bekymring på at det verken føres tilsyn med feltet eller at det foretas annen kontroll i denne sammenheng. Mye kan tyde på at spesialkompetanse i diagnostisering av psykiske lidelser blant personer med utviklingshemning er mangelvare. På dette møtet takket NFU statsråd Strøm-Erichsen for hennes tidligere

presisering av at kommunene ikke kan sette vilkår for å yte tjenester. NFU får jevnlig saker om at kommunen nettopp gjør det. Vi etterlyste derfor rundskriv eller andre skriftlige presiseringer på dette feltet. Slik kan en unngå at personer må gå i uvisshet for eksempel under trussel om tvangsflytting.

NFU fremhevet ellers den store fleksibiliteten som ligger i ordningen med brukestyrt personlig assistent (BPA). Det er viktig at den nye helse- og sosialtjenesteloven tar høyde for at BPA kan utnyttes i hele sin fleksibilitet: fra et alternativ til støttekontakt, til en døgnkontinuerlig organisering av tjenestene.

På møtet ble sosialtjenestelovens spesielt strenge krav til overprøving av kommunal skjønnsutøvelse tatt opp som eget tema. NFU stiller seg helt uforstående til at den kommunale skjønnsutøvelsen skal gis så mye større rom når det gjelder sosiale tjenester, enn hva som er tilfelle for alle andre tjenester.

Selv om statsråden ikke kom med løfter, virket det som om departementet hadde stor forståelse for problemstillingene som NFU brakte på banen. Nå får vi bare håpe at forståelsen manifesterer seg.

Dette er blitt en positiv lederartikkel. Vi må benytte anledningen. Det kan bli lenge til neste gang. Stortinget behandler for tiden statlige tilsyn med kommunesektoren. Signalene hittil tyder på at Stortinget først og fremst vil prioritere det kommunale selvstyret og holde fokus på de stakkars kommunene som blir utsatt for tilsyn. Lite tyder på at våre sentrale politikere ønsker å se de personlige tragediene i kjølvannet av ulovlig kommunalt tjenestetilbud. Denne saken kommer vi selvsagt tilbake til når signalene er blitt mer enn signaler.

Jens Petter Gitlesen

Regjeringen vil ikke ha institusjonene tilbake

- Jeg er klar over at mye av de faglige og politiske føringene som ble gitt i forbindelse med ansvarsreformen synes å være gått i glemmeboken mange steder. I departementet arbeider vi for å skape ny bevissthet på dette området. Regjeringen har ikke endret politikk og ønsker ikke institusjonene tilbake.

Det skriver statssekretær Henriette Westhrin i Barne-, liketillings- og inkluderingsdepartementet i et brev til NFUs tidligere nestleder Alf Anvedsen. Sammen med pårørende har han i de siste tre årene ledet et interimsstyre for et planlagt borettslag i Haugesund for i alt syv ungdommer med utviklingshemning. Anvedsens datter er en av dem. Alle ungdommene har vært eller er fortsatt elever ved samme videregående skole. De håper å få realisert drømmen om et borettslag med omsorgsbasis og uten fellesrom der de eier leilighetene sine selv.

Følgende er en kort oppsummering av en lang sak:

Haugesund kommune stilte med en velegnet og vederlagsfri tomt på fem mål til dette prosjektet. Det var likevel aldri meningen at ungdommene skulle overta hele tomten. Prosjektet var imidlertid kommet så langt at de hadde fått tegnet et forslag som viste hvor på tomten de ønsket boligene bygget. Da kom det et overraskende krav fra kommunen om en helhetlig plan for tomten, som i sin tur vil innebære at det skal bygges ytterligere fire boenheter på samme område.

I et brev til statssekretær Westhrin gir

Anvedsen uttrykk for at han misliker en konsentrasjon av 11 personer med utviklingshemning innen et lite område. - Dette strider mot normalisering og inkludering. Vi ser en økende tendens til slike store konsentrasjoner ikke bare i vår kommune, men også rundt om i landet.

Jeg står likevel lagelig til for hogg i denne saken med tanke på at syv personer i vårt prosjekt med utviklingshemning er to til tre flere enn det som ble indikert som det maksimale da ansvarsreformen ble gjennomført for snart 20 år siden. Disse syv ungdommene har imidlertid selv funnet fram til hverandre. De ønsker å bygge sammen. Det handler om å ta vare på nettverk fra skoletiden. For meg er det dessuten et tungtveiende argument at personer med utviklingshemning selv skal eie sin egen bolig.

Anvedsen påpeker samtidig at det ikke er noen forskning som viser at det gir økonomisk gevinst å drifte boliger med mer enn fire mennesker med utviklingshemning. - Argumentet med stordriftsfordeler ser likevel ut til å slå inn når kommunene skal ta sine avgjørelser. Det virker som om teorien om stordriftsfordeler er mer tungtveiende enn forskningen på området. Den kommunale selvråderetten ser også ut til å sette sentrale føringer om normalisering og inkludering til side.

Departementet bekymret

Statssekretær Westhrin viser i sitt svarbrev til Anvedsen at meldinger om institusjonspreg på boliger for utviklingshemmede bekymrer departementet. - Større boliganlegg øremerket utviklingshemmede og andre med behov for praktisk bistand vil lett få preg av institusjon. De som bor der, vil lett

Statssekretær Henriette Westhrin
(Foto: Esben Johansen)

bli oppfattet som en ensartet gruppe og ikke som enkeltmennesker som skal leve sine egne liv og få individuell støtte ut fra sine forskjellige behov.

Egentlig synes jeg uttrykket ”boliger for utviklingshemmede” er uheldig, påpeker Westhrin. Som mener at det kan få en til å tenke at utviklingshemmede trenger en egen boligtype. - Men slik er det jo ikke, mener statssekretæren.

Kommunen får det som den vil

Alf Anvedsen har besvart statssekretær Henriette Westhrins ovennevnte brev, som han mottok 10. februar i år. I svarbrevet opplyser han blant annet at interimsstyret for det planlagte borettslaget for de syv ungdommene nå har måttet bite i det sure eplet. - Vi har innledet et samarbeid med Haugesund kommune om en løsning som innebærer elleve leiligheter pluss omsorgsbasen, skriver Alf Anvedsen.

Likemann i Nepal

Nepal har fortsatt en lang vei å gå når det gjelder både tjenestetilbudet og holdninger til mennesker med funksjonshemning og å sikre deres rettigheter.

Mamma Urga Shrestha som i dag er 52 år, fikk sjokk da hun fikk en gutt med utviklingshemning for 27 år siden. Det var heller ikke enkelt å finne noen å be om støtte og råd hos den gangen. Hun bestemte seg derfor for å bli likemann for andre foreldre i Katmandu som får barn med utviklingshemning. Siden har hun hjulpet mange i samme situasjon samtidig som hun bidrar med sitt for å presse på for at myndighetene skal bedre funksjonshemmedes situasjon i sitt hjemland.

*Til høyre: Urga Shrestha og sønnen Sanu.
(Foto: Jarl Ovesen)*

Det står mer om Urga Shrestha i siste utgave av Atlasnytt som gis ut av Atlas-Alliansen. Artikkelen om henne og sønnen Ujjal Sundar Shrestha – også kalt Sanu – er lagt ut på www.atlas-alliansen.no/Atlasnytt/nr-1-2010-Inkluderende-utvikling/presse-ne

Småstoff

Dyr jobb

Svein Isnes fra Kragerø bruker 3 600 kroner pr. måned på å ta drosje til og fra jobb. Han får 15 000 kroner i trygd og 1600 kroner i lønn.

Vi har ansvar for arbeidstilbudet, men verken økonomi eller mulighet til å dekke reiseutgifter eller dekke utgifter for de som jobber her. Lønnen er en bonus som utbetales i forhold til inntjening på det arbeidet som gjøres, sier John Håvard Seland ved attføringsbedriften Delecto i Kragerø i et intervju med NRK Telemark.

Avdelingsdirektør Christian Høy i NAV i Telemark mener det høres helt galt ut at Svein Isnes har så høye kostnader med å komme seg til og fra jobb. Høy oppfordrer Isnes til å søke grunnstønad hvis han ikke allerede har det. - Denne stønaden er på inntil 3047 kroner i måneden, og skal dekke ekstra kostnader til å komme på jobb for dem som ikke kan bruke offentlig transport.

Norsk Folkehjelp hentet tidligere de som trengte transport til og fra jobb med minibuss i en periode. Dette tilbudet har imidlertid falt bort. - Transporten lønte seg ikke. Vi fikk ikke to og to til å bli fire, sier Øystein Hiis i Norsk Folkehjelp

Individuell plan

Helsedirektoratet har nylig utgitt lettlest informasjon til brukere og pårørende om retten til individuell plan (IP). Brosjyren er vedlagt dette nr. av SFA. Den kan også lastes ned eller bestilles via direktoratets hjemmeside www.helsedir.no.

Pop-gruppe med DVD

Pop-gruppen i NFU Vennesla lokallag kom nylig ut med egen DVD. Leder Vidar Bergland skriver i en hilsen til Samfunn for alle at han håper det kan inspirere andre til å gjøre det samme.

Vollsletta - ny omsorgsgetto

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Det har lenge stått strid om bruken av området Vollsletta i Bodø kommune. Her ble det bygget 44 aldersboliger i 1978 – som så gradvis råtnet på rot. Beboerne kjempet i mange år for at de skulle renoveres, men kommunen forsømte sin vedlikeholdsplikt.

Nå skal en del av de fraflyttede boligene rives og erstattes med omsorgsboliger for unge mennesker med funksjonshemming. Kommunen har også lansert planer om at det skal etableres bokollektiv for eldre og bofellesskap for voksne med psykiske lidelser der. NFU Bodø lokallag har reagert kraftig på planene og viser til at det å samle så mange mennesker med ulike behov på området er stikk i strid med både statlige retningslinjer og intensjonene i ansvarsreformen.

Samfunn for alle (SFA) har stilt en del spørsmål skriftlig til varaordfører i Bodø, Kirsten Hasvoll (KH) om denne saken, og fått leder av NFU Bodø lokallag, Alan Hutchinson, til å kommentere svarene hennes.

Samfunn for alle har intervjuet varaordfører Kirsten Hasvoll i Bodø.

Det dreide seg om 44 aldersboliger som ble bygget på Vollsletta i 1978.

Noen av boligene skal rives og erstattes med omsorgsboliger for unge mennesker med funksjonshemninger.

Kommunen har også planer om at det skal bli kollektiv for eldre og bofellesskap for voksne med psykiske lidelser der.

Samfunn for alle spurte varaordføreren om hun forsto at NFU er bekymret for at en slik bygging kan bli en omsorgsgetto.

Det kunne varaordføreren ikke forstå.

Hun sa at kommunens oppgave er å bygge gode boliger for ulike grupper.

Lokallaget i Bodø har reagert kraftig på planene.

De mener det er imot ansvarsreformen å samle så mange mennesker med forskjellige behov på området.

SFA: - Det er flertall for å bevilge penger til riving av trygdeboligene på Vollsletta. Er det endelig vedtatt å bygge 40 omsorgsboliger på området – eller skal dette spørsmålet behandles politisk i løpet av våren?

KH: - Bystyret har tidligere vedtatt at 1/3 av trygdeboligene på Vollsletta skal rives og de øvrige boligene skal rehabiliteres i ulikt omfang. På det arealet som blir ledig når boligene rives, skal det bygges nye boliger. Bystyret har

ikke fastsatt hvor mange boliger som skal bygges, men en skal prioritere unge funksjonshemmede samt vurdere sykehjemsbehov.

I budsjettet for 2010 som ble vedtatt i desember 2009, ba et enstemmig bystyre om at: ”Utforming av Vollsletta boligområde, utbyggingsgrad, fordeling av bygg/tiltak på ulike målgrupper og mulige samarbeidsparter beskrives i egen sak som bystyret skal behandle våren 2010.” En slik sak er nå under

utarbeidelse. Når den foreligger, vil bystyret få anledning til å drøfte alle sider ved utbygging og modernisering av dette boligområdet. Før den saken er behandlet kan vi ikke gi detaljerte svar på verken omfang eller målgrupper.

SFA: - Kan du forstå NFUs bekymring for at bygging av 40 omsorgsboliger på dette området vil bli en stigmatiserende getto?

KH: - Nei. Jeg kan verken forstå eller

Et av dagens hus på Vollsletta

akseptere slik ordbruk. Ordet getto forbinder jeg med noe helt annet. Kommunens oppgave er å skaffe gode boliger for ulike grupper. Enten i egen regi eller gjennom andre. Vi må i alle reguleringsplaner og byggesaker vurdere hvor mange boliger som skal bygges, hvordan disse skal finansieres og av hvem, hvordan de skal utformes og hvilke målgrupper som skal få tilbud om bolig i de ulike områdene.

Det jeg imidlertid godt forstår er NFUs behov for å delta i debatten om hva slags boligområde dette skal bli, og komme med innspill i forbindelse med de beslutninger som skal fattes. På samme måte som andre innbyggergrupper ønsker å være med i slike debatter.

SFA: - Har andre organisasjoner for funksjonshemmede reagert?

KH: - Nei, ikke så vidt jeg kjenner til.

SFA: - Regner dere med at en søknad til Husbanken om støtte til omsorgsboligprosjektet på Vollsletta vil bli innvilget?

KH: - Det er det for tidlig å si noe om nå.

SFA: - Planen "Rett til tjeneste til rett tid" om tiltak på ulike livsrområder for personer med utviklingshemning ble vedtatt av et enstemmig kommunestyre i Bodø

for to år siden. Under punkt 9.2 i planen om tiltak for forbedring av arbeidsmetoder, rutiner og samhandling går det fram at kommunen bør gi økonomisk rådgivning omkring det å eie eller leie bolig. Skjer det?

KH: Dette må du spørre administrasjonen om. Vår boligforvaltning er for tiden under omorganisering (vedtatt i bystyret i februar 2010), og samtlige oppgaver knyttet til boligforvaltning skal nå legges til et eget boligkontor ved Helse- og sosialavdelingen. Dette skal iverksettes fra 1.9.2010. Bakgrunnen for denne omorganiseringen er at boligforvaltningen i kommunen synes uoversiktlig i dag, med mange og ulike instanser som har delansvar.

SFA: - I hvilken grad har dere bygget/ tilbudt boliger til mennesker med utviklingshemning siden planen om "Rett tjenester til rett tid" ble vedtatt? Spørsmålet stilles med tanke på det som står i planen om at det fram til 2012 vil være behov for ytterligere 20 og i gjennomsnitt behov for 10 nye boliger de neste fire årene.

KH: - Dette kan administrasjonen svare bedre på. Det er ikke bygget egne, dedikerte bygg for utviklingshemmede de siste åra, men hvorvidt andre bygg rettes mot denne gruppen vet jeg ikke. I boligsosial handlingsplan ble rus og psykiatri prioritert, og dette har vært

fulgt opp de siste åra.

SFA: - Det står i planen at det bør foretas en kartlegging av boligbehovet for de unge og hensiktsmessigheten av dagens boligtilbud for å få tall på hva slags boligtilbud som skal utvikles. Har denne kartleggingen vært foretatt?

KH: Tildelingskontoret kartlegger fortløpende behovet for boliger både for denne målgruppen og for andre målgrupper.

SFA: - I hvilken grad er planen "Rett tjenester til rett tid" blitt fulgt opp etter at den ble enstemmig vedtatt?

KH: - Deler av planen er fulgt opp. Grad av oppfølging både av denne planen og boligsosial handlingsplan fastsettes i de årlige budsjettene og prioriteres opp mot andre behov. Administrasjonen vil kunne svare mer nøyaktig.

SFA: - Når vil brukerne og deres organisasjoner bli tatt med på råd – og hvorfor har det ikke skjedd i planleggingen av omsorgsboligprosjektet på Vollsletta?

KH: - Når saken er kommet så langt at selve den konkrete planleggingen starter. Da vet en også hvilke brukere eller brukergrupper en skal forholde seg til.

forts.

FRAMskolen

på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

FRAMskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste, innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg.

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær • Planlegging • Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand måltid til hverdag og fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri • Veve i veveriet • Samle urter
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet.
Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring, går også inn som en del av undervisningen.
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet.
- Uforpliktende samvær, dans og lek.

Det første året bor elevene på internat.

Det andre året bor elevene mer selvstendig.

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller

FRAMskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

FRAMskolen – fra livet i familie og skole, til et liv som voksen

SFA: - Har dere laget et tidligere bebudet informasjonshefte over muligheter man har som boligsøker med utviklingshemning med informasjon om ulike boformer, økonomiske rettigheter osv?

KH: - Ikke så vidt jeg kjenner til.

SFA: - I hvilken grad stiller Bodø kommune seg positivt til Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) som tjenesteform – også for personer med utviklingshemning?

KH: - Bodø kommune er positive til BPA som tjenesteform i likhet med andre tjenesteformer vi benytter. Ordningen kan også omfatte utviklingshemmede.

” Jeg er ikke i tvil om hva jeg kunne tenke meg om jeg fikk bestemme. Vollsletta har jo enorme utviklingsmuligheter med en flott tomt i et meget attraktivt boligområde. Bygger vi nytt i tilknytning til det nye sykehjemmet hvor første del skal stå ferdig i 2007, kan man få en spesiell helhet med sykehjem, eldreboliger og omsorgsboliger for funksjonshemmede samlet. Vi får muligheten til å bygge noe helt nytt og fint, og utnytte arealene på en helt annen måte enn i dag.

Varaordfører Kirsten Hasvoll

”

(Kilde: Avisen Nordland som 3. juli 2006 var med varaordfører Kirsten Hasvoll i Bodø på befaring til det avisen omtalte som ”de råtne aldersboligene på Vollsletta.”)

Omsorgsgetto uansett

- Det som planlegges på Vollsletta, slik vi har fått det presentert, blir en omsorgsgetto uansett hvor lite varaordføreren liker betegnelsen. Her skal det bo samlet et stort antall unge mennesker med bistandsbehov som vil ha svært liten innflytelse på tjenestene som de skal motta.

Lederen av NFU Bodø lokallag, Alan Hutchinson, stiller seg sterkt kritisk til at mulighetene for individualiserte tjenester dermed blir ofret på effektivitetens alter. - Vi har sett det før. Da het det institusjon. Det er grunn til å minne om at institusjonsomsorg for mennesker med utviklingshemning ble avviket med reformen for 20 år siden – nettopp fordi man innså at organisering av tjenester ”en masse” var et overgrep. Det er forstemmende at dagens politikere ikke fatter denne sammenhengen.

Han mener denne mangelen på forståelse også framgår av varaordføreren oppfatning om at Bodø kommune stiller seg positiv til brukerstyrt personlig assistanse som et tjenestetilbud for mennesker med utviklingshemning. - Kommunen er så positiv til denne ordningen at de personlige assistentene kun har tre eller seks måneders kontrakter med ditto mangelfulle arbeidstakerrettigheter. Det er intet mindre enn en skam.

NFU Bodø lokallag fikk disse planene presentert i et møte i mai i fjor – da kommunen skulle gjøre rede for hvordan det forestående behov for boligtilbud til unge mennesker med utviklingshemning skulle imøtekommes. Vi ga umiddelbart tilbakemelding om at planen om 40 nye omsorgsboliger på Vollsletta var uakseptabel – slik det ble presentert. Vi har formidlet vår bekymring i etterkant både til fylkesmannen og samtlige politiske partier.

Lederen av NFU Bodø lokallag minner ellers om at spørsmålet om framtidig bruk av Vollsletta også ble reist under bystyrets budsjettbehandling i desember 2009. - Politikerne diskuterte da hvor mye det skulle bevilges til prosjektering. Det ble enighet om at spørsmålet om hvordan området skal brukes skal behandles politisk til våren etter innspill fra interesseorganisasjoner. Nå er det derfor om å gjøre at politikerne ikke kjører seg selv ut i en grøft ved å la administrasjonene legge premisene. Politikerne i denne byen har dessverre en lei tendens til å la administrasjonen fortelle dem hva de skal mene.

Administrasjonen må derfor få klare premisser for sin saksbehandling – vel og merke før Vollsletta skal ”utformes”. Helt sentralt i denne sammenheng blir da hvem det skal bygges for, hvor og om det skal skje i regi av det offentlige, private eller boligbyggelag. Det må også klargjøres om de som skal bo der skal være selveiere, andelseiere – om boligene skal bygges som blokker, rekkehus eller eneboliger. NFU Bodø lokallag avviser ikke bygging av boliger for unge mennesker med utviklingshemning på Vollsletta. De må imidlertid bygges enkeltvis i et blandet utbyggingssjekt med betydelig innslag av boliger for salg eller leie til mennesker som ikke er avhengig av bistand.

Må svare på det de blir spurt om

Jeg tar også avstand fra at varaordføreren gjentatte ganger oppfordrer SFA om å be om utfyllende svar fra administrasjonen på spørsmålene som er

Leder av NFU Bodø lokallag, Alan Hutchinson (Foto: Privat).

stilt til henne. - SFA har stilt spørsmål til politisk ledelse. Hvis den politiske ledelsen ikke kan svare utfyllende, må de selv sørge for å skaffe seg nødvendig informasjon av administrasjonen og svare på det de blir spurt om. Politisk ledelse får med dette en god anledning til å skaffe seg innsikt i hva administrasjonen holder på med – noe det er et stort behov for i denne kommunen. Typisk er derfor Kirsten Hasvolls svar på hvorvidt planene for nybygg av boliger til funksjonshemmede, som er omtalt i planen ”Rett tjeneste til rett tid” er fulgt opp. De er ikke det. Denne planen ble enstemmig vedtatt av bystyret for to år siden. Den er heller ikke fulgt opp med tanke på det som kommer fram i boligsosial plan for perioden 2006-2009. Vi ser det igjen: Planer skrives. Administrasjonen toer sine hender. Politikerne glemmer at de har bestilt dem, og vedtatte planer havner i arkivskuffene, sier Alan Hutchinson.

NFU-rettsak mot Sandnes kommune

NFU Sandnes lokallag saksøker nå Sandnes kommune som, til tross for mange protester, har samlokalisert 12 personer med utviklingshemning under samme tak som like mange psykisk syke i det meget omtalte institusjonsbygget Vatnekrossen.

Vi har i flere utgaver av Samfunn for alle (nr. 1. og 2 2009) omtalt denne saken som har skapt stor strid i denne Rogaland-kommunen. Lokallaget har protestert

mot byggeplanene med brev til tre departementer – uten at kommunen har endret syn. Kommunen fullførte ufortrødent byggingen av modulkomplekset – der beboerne nå er i ferd med å flytte inn.

Helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen er en av dem som vil bli innkalt som vitner i denne saken. I Stortingets spørretime nylig understreket statsråden at det bør bygges små enheter. Hun minnet da også om at Kommunal- og regiondepartementet tidligere i år har presisert at dette må ivaretas når Husbanken yter investeringstilskudd til prosjekter som gjelder omsorgsboliger. - Det er ikke slik at man skal kunne omgå regelverket for å komme tilbake til der vi en gang var, da det var store institusjoner for utviklingshemmede, presiserte Strøm-Erichsen.

Lokallaget saksøker Sandnes kommune både for brudd på rettighetene til personer med utviklingshemning slik de er nedfelt i ansvarsreformen og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Saken skal opp for Stavanger tingrett.

FO protesterer

Fagorganisasjonen har protestert mot de store byggeprosjektene som flere kommuner nå er i gang med. Det er i utgangspunktet galt å plassere mer enn fem personer sammen.

Det sier FOs første nestleder, Liv Kjøllmoen, i et intervju med fagbladet Fontene. Hun mener de store byggeprosjektene er langt unna det som var intensjonen i reformen, som handlet om integrering og muligheten til å leve et så normalt liv som mulig.

Kjøllmoen tar også avstand fra ansattes poeng med at store boliger gjør det lettere å organisere vakter. - Dette er helt misforstått. Kommunene har ansvar for å skaffe nok kompetanse. Det bør skje gjennom å bygge opp igjen de nettverkene av fagfolk som virket i begynnelsen av reformen på 1990-tallet. Dette innebar imidlertid at vernepleierne måtte være borte fra boligene et par timer for å delta på felles fagmøter. En slik turnusordning så ikke kommunene seg råd til. Beboerne er i stedet blitt flyttet rundt på og dermed fått lide for at kommunene ikke klarer å skaffe nok kompetanse. FOs nestleder er opptatt av at kommunene i stedet må opprette heltidsstillinger, turnus som gir tid til faglig utveksling og gode vikarbanker som et alternativ til dagens brøket lønningssystem. - Det er det administrative arbeidet som må

FOs første nestleder Liv Kjøllmoen mener at institusjonstankegangen er kommet tilbake. (Foto: Eirik Dahl Viggen)

samlokaliseres – ikke selve fagutøvelsen, krever Liv Kjøllmoen. Hun fastslår at institusjonstankegangen er kommet tilbake. - Alle som trenger hjelp skyves inn i samme blokk innen kommunens randsone. Dermed plager de ikke andre. Og dermed har du en getto.

Flere gettoer

NFUs forbundsleder, Jens Petter Gitlesen, vil ha oversikt over planlagte og pågående bygging av omsorgsgettoer. Han oppfordret nylig de nå nesten 1900 leserne av forbundets facebook-side om å formidle informasjon til forbundet sentralt om det som skjer på dette området.

Like før Samfunn for alle går i trykken (mars 2010) hadde det kommet tilbakemeldinger om følgende prosjekter i tillegg til Bodø og Vatnekrossen i Sandnes, som vi omtaler spesielt i denne utgaven. Vi tror ikke at følgende liste er komplett:

Moss:

Her er det vedtatt bygget to samlokaliserte boliger for henholdsvis 10 og 12 personer med utviklingshemning.

Sagene bydel i Oslo:

Her er det – som omtalt i SFA 5/09 – vedtatt å bygge om trygdeleiligheter til omsorgsboliger for 48 brukere med ulike hjelpebehov – inkludert personer med autisme, multihandikap og utfordrende atferd.

I et notat til bystyrets helse- og sosialkomité skriver byråden for eldre og sosiale tjenester, Sylvi Listhaug, at hun ”ved flere anledninger har tatt til orde for at det ikke skal samles for mange personer eller grupper med ulik problematikk i store boligkomplekser” og at hun ”kommer til å følge nøye med, når det gjelder etablering av omsorgsboliger til denne målgruppen”.

Byråden har imidlertid ingen innvendinger til bydel Sagenes planer.

Fra trygdeboliger til omsorgsgetto på Sagene.

Sola stoppet sine planer

Nabokommunen Sola har stoppet planene om å bygge ut et liknende samlokalisert boligkompleks etter alt medieoppstyret som har vært rundt byggingen av Vatnekrossen i Sandnes.

Etterlyser evaluering

NFU Sandnes lokallag krever nå en uavhengig evaluering av hvilke effekter det har for den enkelte å bli plassert i store boligkomplekser som samler personer med utviklingshemning, demente og psykisk syke. Dette med tanke på målet med ansvarsreformen, som nettopp var at personer med utviklingshemning ikke skal bo på institusjon, men i størst mulig grad leve i vanlige boliger på lik linje med den øvrige befolkningen

Alna bydel i Oslo:

Alna bydel har samlet over 100 beboere med mange ulike diagnoser, også psykiatri i tillegg til en barnebolig. Tilsynsutvalget beskriver situasjonen som uverdigg for dem som er avhengig av å bo der.

Stavanger:

Planlegger å bygge fire boliger for til sammen 64 personer med utviklingshemning og psykisk syke.

Trondheim:

Vedtatt om at 48 unge med atferdsvansker og psykiske problemer, psykiatriske pasienter og ungdom med utviklingshemning med betydelige hjelpebehov skal bo under samme tak i Leistad Helsehus.

Sørums:

Sørvald bo- og behandlingssenter i Sørums kommune i Akershus, som samler demente, psykisk syke og voksne med funksjonshemning under samme tak i tillegg til korttidsplasser for eldre og avlastningsplasser for barn med funksjonshemning.

Ulstein i Møre og Romsdal:

57 beboere planlegges samlet i tre blokker. Anlegget kalles for landsby.

Nord-Aurdal i Oppland:

Omsorgssenter planlegges for 13 beboere.

Om oppbevaringsbokser i Stortingets spørretime

Storingsrepresentant Robert Eriksson (FrP) har markert seg i debatten om den kommunale institusjonsbyggingen. Han tok nylig saken opp i Stortingets spørretime.

I fagbladet Fontene har han karakterisert de kommunale institusjonene som oppbevaringsbokser. Han stilte også følgende spørsmål til helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen i Stortingets spørretime nylig der han viser til et oppslag i Klassekampen om at kommunene bygger stadig større institusjoner for mennesker med utviklingshemning. Eriksson viste samtidig til at bruker- og ansatteorganisasjoner bruker begrepet "gettoisering" og minnet om at ansvarsreformen tok sikte på å skille boligtilbud og tjenester og et individuelt tilpasset botilbud.

Fra Stortingets talerstol måtte helseministeren svare på følgende spørsmål fra Eriksson: "Hvilke konkrete grep vil statsråden gjøre for å sikre at disse institusjonsliknende enhetene stoppes og at reformen realiseres slik den var tenkt?"

Kronikk

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen hadde en kronikk i Stavanger Aftenblad 17. februar der han tar sterk avstand fra den pågående kommunale institusjonsbyggingen for personer med utviklingshemning.

Frp-politikeren Robert Eriksson har markert seg i debatten om den kommunale institusjonsbyggingen. (Foto: Stortingsarkivet[®])

Flytting er ikke vilkår

I sitt svar minnet statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen om at Stortinget har lagt til grunn at det ikke skal bygges opp særomsorg eller institusjoner for personer med utviklingshemning. - Ansvarsreformen er i stor grad nedfelt i sosialtjenestelovens formålsparagraf og kravet om individuelle tjenester, sa hun. Deretter trakk statsråden fram at det flere steder bygges omsorgssentre med døgnkontinuerlige tjenester. Hun presiserte samtidig at kommunen ikke må sette flytting som vilkår for å yte nødvendige tjenester.

Strøm-Erichsen presiserte også at bofellesskapene som kommunene bygger, må være små. Ikke minst hennes utsagn om at "Kommunal- og regionaldepartementet i 2010 har presisert at dette må ivaretas når Husbanken yter investeringstilskudd," er også viktig.

Tildelingsbrev til Husbanken

- Utleiegestader bør være integrerte i vanlige bumiljø, og talet på samlokaliserte bustader bør være så lågt at ein oppnår normalisering og integrering.

Det skriver Kommunal- og regionaldepartementet i tildelingsbrevet til Husbanken.

Noen kommuner har glemt ansvarsreformen, andre ser bort ifra den. Når departementet nå presiserer dette overfor Husbanken, må i det minste Husbankens finansiering av omsorgsgettoene ta slutt, mener NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen. - Kommunene er flinke til å orientere seg etter pengesekken. Uten tilskudd og gunstig finansiering, vil nok interessen for kommunal institusjonsbygging avta.

Gitlesen ser svært positivt på departementets presisering. Han savner likevel at Husbanken pålegges rapporteringsplikt overfor departementet for å dokumentere at de ikke gir tilskudd og finansiering til gjenoppbygging av institusjonsomsorgen.

- Det er beklagelig at personer med utviklingshemning er havnet i samme kategori som demente i regjeringens satsing på omsorgsboliger og sykehjem. Husbanken har en ordning for støtte til kommunale utleieboliger for vanskeligstilte, dette er ordningen for oss. Husbankens regelverk for omsorgsboliger og sykehjem er tilpasset helt andre grupper, sier Gitlesen.

Tildelingsbrevet til Husbanken er lagt ut i sin helhet på www.nfunorge.org

NFU etterlyser utviklingsprogram

- NFU har ved flere anledninger etterlyst informasjons- og utviklingsprogrammet om politikken for mennesker med utviklingshemning som Barne- og likestillingsdepartementet selv tok initiativ til for over et år siden.

I mars 2009 ble det nedsatt en arbeidsgruppe der NFU var representert. Arbeidsgruppen tok utgangspunkt i en rekke helt sentrale dokumenter som er utarbeidet de senere årene om utviklingshemmedes levekår, helse, tjenestetilbud og rettsikkerhet. Arbeidet ble avsluttet før sommeren i fjor. Siden

har NFU ventet på at programmet skal iverksettes – men har til tross for flere henvendelser ikke fått noen begrunnelse for hvorfor det lar vente på seg.

- Forsinkelser på ett par uker eller en måned, kan forklares med tidspress og kapasitetsproblemer. Når informasjonsprogrammet har ligget ferdigstilt i snart ett år, er det noen som ønsker at programmet holdes tilbake. Hva som ligger bak, vet vi ikke, men det er sjelden slike ikke-kommuniserte motiver er spesielt positive, sier forbundsleder Jens Petter Gitlesen.

Nei til tvangsflytting

Bydel Frogner vil, som et resultat av anbud, tvangsflytte tre personer med store og sammensatte funksjonshemninger til ny bolig. Bydelen innfører gjennom dette også et prinsipp om at boligtilbudet til spesielt ressurskrevende tunge personer med funksjonshemninger regelmessig skal på anbud. De kan dermed risikere å måtte flytte fra sitt hjem hvert 8. år! Bydelen mener dette ikke er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, og de rettigheter til klage og medvirkning som loven forutsetter.

I et notat til bystyrets finanskomité har byråd Sylvi Listhaugen innvendinger mot bydel Frogners ønske om tvangsflytting. Nå griper heldigvis Fylkesmannen for Oslo og Akershus inn. ”Bydelens beslutning om at bruker må flytte er et enkeltvedtak”, uttaler Fylkesmannen og bydelen må derfor stille tvangsflyttingen i bero. Les mer på www.ivarjohansen.no

Småstoff

Sinnemestring

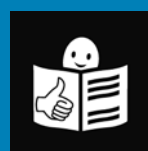
Samordningsrådet arrangerer konferanse om hvordan man skal forebygge og håndtere forhold knyttet til sinne hos personer med utviklingshemning med innledninger av fagfolk fra Danmark, England og Norge. Konferansen finner sted i Bergen i dagene 8. – 10. april. Les mer på www.samordningsradet.no

For dårlig lønn!

Arbeidstakere med utviklingshemning i Asker har fått en lønnsøkning på to kroner.

Oppmuntringslønnen deres øker fra 12 til 14 kroner.

Ingvild Taura Vevatne fra Venstre mener det er altfor lite.

Ingvild Taura Vevatne (V) fra Asker raser mot det hun mener er for liten lønnsøkning for arbeidstakere med utviklingshemning. Kommunestyret vedtok nylig at oppmuntringslønnen for de som lever på trygd skal øke fra 12 til 14 kroner pr. time.

Lønnen til arbeidstakerne dette gjelder er ikke blitt justert siden 2003.

- Dette er ikke godt nok, mener Vevatne. Hun minner samtidig om at dette handler om verdifull jobbing av dyktige medarbeidere. - De fortjener en bedre oppmuntringslønn, understreker Venstrepolitikeren i et intervju med Asker og Bærum Budstikke. Les mer på www.nfunorge.org

Snikinnfører institusjoner

Kari Gåsvatn er mor til en datter med utviklingshemning.

Hun er også journalist i avisen Nationen.

I avisen kritiserer hun kommuner som bygger opp omsorgsgettoer.

De ligner institusjonene som ble nedlagt for mange år siden da ansvarsreformen kom.

Kommunene bryr seg ikke om at det er uheldig med store boenheter for mennesker med spesielle behov, sier hun.

Kari Gåsvatn

- Institusjonene for mennesker med utviklingshemning er nedlagt i Norge. På papiret. Rundt i kommunene snikinnføres institusjonene igjen – på tvers av faglig kunnskap og politiske vedtak.

Journalist og kommentator i Nationen, Kari Gåsvatn, som selv er mor til en datter med utviklingshemning, kom i en artikkel i avisen nylig med kraftig kritikk av kommuner som bygger opp omsorgsgettoer som til forveksling er lik de institusjonene som ble nedlagt i kjølvannet av ansvarsreformen. - De trenger ikke å bry seg med statlige føringer. De har jo selvstyre og kaller det "samlokalisering", mener Gåsvatn. Hun legger til at kommunale administrasjoner velger å se bort fra faglig kunnskap som viser at det er uheldig

med store boenheter for mennesker med spesielle behov.

- All erfaring viser at slik oppsamling fører til stigmatisering, ekskludering fra fellesskapet, passivisering og tap av livskvalitet. Individuelle behov drukner i gruppetenkningen.

Turer fram

Gåsvatn har samlet en bunke fra Kongsberg, Sandnes, Harstad, Bærum, Flekkefjord og Elverum. - Dette er eksempler på kommuner som etablerer en form for omsorgskompleks. Det er stort sett bare fagbladene som skriver om dem. Livsvilkårene for utviklingshemmede er sjelden tema i den brede offentlighet. Også derfor kan kommunene ture fram som de vil. De mangler korrektiv, presiserer Kari Gåsvatn. Som til slutt i sin artikkel henviser til boka "Veien til egen bolig", som nylig ble utgitt av NFU (og kan kjøpes ved henvendelse til sekretariatet, red.anm.). - Her viser ni personer at det går an å tenke annerledes. De fleste av dem har store bistandsbehov, men bor som folk flest i selveide boliger, eget hus eller borettslag. Det finnes alternativer til omsorgsgettoene for kommuner som ikke har låst seg, påpeker Kari Gåsvatn.

Les hennes tankevekkende artikkel på www.nfunorge.org

Empo TV på Al Jazeera

Da byråsjef for Al Jazeeras Skandinaviakontor, Samir Shatara, fikk høre om Empo tv – tidligere Tellus tv – syntes han prosjektet var så interessant at han like godt laget et ni minutter langt innslag om programmet for sine 75 millioner seere i arabiske land.. Empo TV har for øvrig fått følgende nye internettsadresse: www.empotv.no

Programleder Cathrine Moe i Empo TV ble intervjuet av Al Jazeera. Det hun sa ble dubbet til arabisk. (Foto: Ammar Al-Hamdan)

Lite konkret statsrådsvar

Thorsens spørsmål

Det foretas sjelden en vurdering av elever med utviklingshemning i forkant av skolestart på videregående skole om hvilken av de tolv ordinære linjene som passer den enkelte elev best. Elevene plasseres ofte inn på linje 13, som består i å lære seg å utføre dagligdage gjøremål og som ikke gir en formell kompetanse som de har krav på etter opplæringsloven.

Hva vil statsråden gjøre overfor fylkeskommunen slik at elevene skal få undervisning etter lovverket?

Storingsrepresentant Bente Thorsen (FrP)
(Foto: Stortinget arkivet ©)

Oppfølgingsspørsmål

I et oppfølgingsspørsmål ville Bente Thorsen vite om statsråden vil ta nødvendige grep for at vedtak om innhold i undervisningen for funksjonshemmede elever kommer fram i enkeltvedtaket slik at det forenkler klagemuligheten. Til det svarte Kristin Halvorsen at hun gjerne ville undersøke litt nærmere før hun gir et utfyllende svar på dette oppfølgingsspørsmålet. - Jeg skjønner det engasjementet som ligger bak denne problemstillingen som tas opp, og jeg samarbeider gjerne med representanten Thorsen om hvordan vi skal klare å gjøre dette tilbudet bedre framover, sa Kristin Halvorsen.

I en kommentar til statsrådets svar, påpeker NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen på NFUs nettside at slik oppfølging er bra, men at det dessverre er liten empiri å bygge på enn klagesaker og tilsyn. - Midtlyngutvalget er ikke det første regjeringsutnevnte utvalget som har fått i mandat å vurdere spesialundervisningen. Utvalget har imidlertid valgt å se bort fra forholdene for elevene med størst behov for tilrettelegging, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Interesserte finner hele debatten i spørretimen på www.nfunorge.org

Intervjuet med NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen og juridisk rådgiver Ivar Stokkerei i forrige utgave av SFA, om det ulovlige opplæringstilbudet elever med utviklingshemning får på videregående skole, har vakt mange og sterke reaksjoner. Bente Thorsen (FrP) tok umiddelbart saken opp i Stortingets spørretime.

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen svar var imidlertid lite konkret. Hun bekreftet at alle elever som skal tas inn på videregående skole, skal tas inn på et av de 12 eksisterende utdanningsprogrammene. Statsråden kom imidlertid ikke inn på at det verken blir fulgt eller at påviste avvik i liten grad rettes opp. Halvorsen innrømmet samtidig at forholdene på dette området er lite kjent.

Og hun fortsatte: "Den problemstillingen som representanten Bente Thorsen tar opp og viser til, er veldig viktig for dem som har spesielle utfordringer når det gjelder opplæring, men vi mangler en nasjonal oversikt over hva som er omfanget, tilbudet og praksis i det som representanten Thorsen tar opp." Hun viste til Midtlyng-utvalgets utredning og høringsuttalelsene og vil forfølge problemstillingene som Thorsen tar opp i oppfølgingen av den utredningen og "vurdere hvilke tiltak vi kan sette i verk for å sikre at alle elever får den opplæringen de har rett til – også den gruppen elever som spøreren er opptatt av her".

Katteskit i maten

En historie om intern kontroll

AV: ALF ANVEDSEN, TIDLIGERE NESTLEDER I NFU

Du så det kanskje på TV? Det var på en nyhetssending i november. En mor skulle servere sitt barn favorittmåltidet, pytt i panne. Frossenmat, skal bare oppvarmes, rett fra posen. Det ble med forsøket. Katteskit i maten. Hvordan kan det skje at produsenten leverer slik dårlig kvalitet? Det bør ikke skje. Produsenten legger seg flat. Vi tenker at dette er et engangstilfelle. Gir med andre ord produsenten en ny sjanse. Produsenten gjør forhåpentlig hva han kan for å unngå gjentakelse.

Er internkontrollen god nok? Hva kan jeg som produsent gjøre for å hindre liknende hendelser i fremtiden og oppnå god kvalitet på alt jeg leverer?

Hvordan er det med kvaliteten på de tjenestene som kommunen leverer mennesker med funksjonshemming eller som deres familier er avhengig av? De fleste opplever at kvaliteten er varierende eller så som så. Svært mange vil ha opplevd at det er forskjell på å ha rett og å få rett. Kommunen leverer ikke det den skal i henhold til lovverket. Mange ganger leverer den heller ikke hva den har lovet. Det å ikke få det man har rett til, oppleves som en krenkelse. Det handler om diskriminering. Den enkelte serveres ikke bare hår i suppen. Den enkelte blir håret i suppen.

Arbeidsprogram og ansvarsfordeling

I arbeidsprogrammet som ble vedtatt på NFUs landsmøte i september i fjor

står det følgende som mål under prinsipp 4 om Tjenester og ytelser: "Alle som har rettigheter etter gjeldende lovverk, skal få de tjenester og ytelser som de har rett på."

Hensikten med denne artikkelen er først og fremst å sette fokus på mål 2 under samme prinsipp. Her heter det: "NFU må jobbe for at de interne kontrollsystemene i kommunene må være så gode at de sikrer god kvalitet på tjenestene."

Dette målet pålegger lokallagene et særlig ansvar. Det er ute i kommunene at slaget står om å oppnå de rettigheter som følger av lover og forskrifter. Arbeidsprogrammet lister opp i alt syv mål som går på prinsippet om tjenester og rettigheter. Et av disse målene er å øke kunnskapen på alle nivåer i organisasjonen, og blant våre medlemmer om rettigheter og lovgivning.

I denne artikkelen vil vi spesielt gjøre forskrift om internkontroll i sosial- og helsetjenesten mer kjent, det samme gjelder kontrollutvalgets oppgave. Oppfølgingen av en tilsynsrapport i Haugesund kommune blir brukt som eksempel.

Haugesunds-eksemplet

I en rapport fra Fylkesmannen og Helsetilsynet i Rogaland i fjor sommer ble det rettet sterk kritikk mot Haugesund kommune etter en systemrevisjon. Tilsynet avdekket to avvik fra krav i helse- og sosiallovgivningen:

Avvik 1: "Kommunen sørger ikke for forsvarlig saksbehandling ved fornying av vedtak og sikrer ikke at det fattes vedtak eller beslutning om tildeling av støttekontakt og fysioterapi."

Avvik 2: "Kommunen sikrer ikke at tjenestemottakerne får forsvarlige tjenester i tråd med reelle behov, vedtak og plan for oppfølging."

For den som ikke vet det: Avvik i denne sammenheng er det samme som lovbrudd. Tilsynet lister opp tre og en halv side med funn som viser hvilke myndighetskrav som er brutt, og hva avvikene bygger på. Med myndighetskrav menes lover og forskrifter. Det er mange lover og forskrifter som er brutt. En av forskriftene som er brutt er internkontroll-forskriftens §4.

Internkontroll i sosial- og helsetjenesten

Sosial- og helsedirektoratet utga i 2004 Veileder IS-1183 med den meget trefende tittelen "Hvordan holde orden i eget hus – Internkontroll i sosial- og helsetjenesten". Forskriften trådte i kraft 1. januar 2003. Formålet er å bidra til faglig forsvarlige sosial- og helsetjenester og at sosial- og helselovgivningen oppfylles gjennom krav til systematisk styring og kontinuerlig forbedringsarbeid i tjenestene.

Internkontroll betyr systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter blir planlagt, organisert, utført og vedlikeholdt i samsvar med lov. Internkontroll handler om virksomhetens/kommunens interne styring og egen kontroll. Hensikten med internkontroll er å oppnå kvalitetsforbedring.

I forskriftens §4 listes det opp hva som er innholdet i internkontrollen og hva de som er ansvarlige skal gjøre. Lovens viktigste krav er kravet om forsvarlighet.

Kontrollutvalget

Norske kommuner skal ha et kontrollutvalg. Dette følger av kommuneloven

Alf Anvedsen

en del negativ fokusering på barnevernet i Haugesunds Avis i fjor høst. Kontrollutvalget viser dermed omstillingsevne og handlekraft. Kontrollutvalgets leder, Astri Furumo, sier at kontrollutvalget også holder et øye med utviklingen i oppfølgingen av tilsynsrapporten.

Det samme vil lokallaget – som hadde møte med rådmann Odd Henry Dahle og flere av Haugesund kommunes sentrale ledere innen området tidlig i november -09. Her ble tilsvaret gjennomgått punkt for punkt. Inntrykket er at kommunen tar tilsynets funn på alvor, og ser dette som en gylden anledning til å bedre kvaliteten. Det er ikke mulig å gjenta alle tiltakene kommunen vil gjøre her. Vi vil trekke frem at kommunen allerede har ansatt en fagkonsulent innenfor tjenesteområdet. Stillingen har tre fokus: Bruk av journalsystemet Geric, IPLOS samt internkontroll innenfor fagfeltet. Stillingen vil styrke kommunens arbeid på de områder tilsynet omfatter.

"Kommunenes selvråderett har gått for langt"

Ovennevnte er tittelen på en av uttalelsene fra NFUs landsmøte. Skal kommunene beholde selvråderetten, må de også ta internkontrollen på alvor.

Link til Veileder IS-1183:

http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/veiledere/internkontroll_i_sosial_og_helsetjenesten_2547

Link til Kontrollutvalgsforskriften:

http://www.lovdato.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/for/sf/kr/kr-20040615-0905.html&emne=forskrift%20om%20kontrollutvalg%20i%20kommuner*&&

§77. Kontrollutvalget velges av kommunestyret til å forestå det løpende tilsyn med den kommunale forvaltning på sine vegne.

NFUs tillitsvalgte bør kjenne til kontrollutvalgsforskriften eller forskrift om kontrollutvalg i kommuner/fylkeskommuner. Kontrollutvalgets oppgaver ved regnskapsrevisjon synes å være alminnelig kjent. Det som synes å være mindre kjent er at kontrollutvalgets oppgaver ved forvaltningsrevisjon. Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon. Planen vedtas av kommunestyret. Kommunestyret kan delegere til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden.

Oppfølging av NFU Haugesund lokallag

- Det kom ikke som noen overraskelse på NFU Haugesund lokallag at tilsynet fant alvorlige avvik under systemrevisjonen i vår kommune. Dette ante oss

ut fra kjennskap til flere enkeltsaker, sier lokallagsleder Mariann Aksdal. Hun legger samtidig til at kritikken var uventet hard og på sin plass.

Det viser seg i ettertid at kontrollutvalget kort tid før besøket fra tilsynsmyndighetene fikk gjennomført en forvaltningsrevisjon. Behovet for en del tiltak var allerede identifisert og under planlegging før tilsynsrapporten forelå.

Lokallaget ba om og fikk kopi av kommunens tilsvar til tilsynsrapporten. - Vårt førsteinntrykk av tilsvaret var godt, og at kommunen jobbet for å lukke avvikene, sier Aksdal videre. - Jeg fryktet imidlertid at politikerne ikke ville engasjere seg på annen måte enn at tilsynsrapporten og svaret fra kommunen ville bli tatt til etterretning. Nå er vi mer optimistiske.

Kontrollutvalget har bestilt og motatt en forvaltningsrevisjonsrapport vedrørende barnevernet; dette etter

Småstoff

Norge skal ratifisere

- Norge kommer til å ratifisere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne før påske. Den skal bli en del av norsk lov, sannsynligvis i løpet av året. Målet for meg er å fremme lovproposisjonen for Stortinget før påske. Det sa likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken på FFOs kongress nylig (Kilde: Nota Bene).

Etter Midtlyng-utvalget – hva nå?

Skole- og boligpolitikk stod i fokus under SAFOs årlige konferanse i januar. Tillitsvalgte fra alle tre organisasjoner fra hele landet var samlet.

Bakteppet for skolediskusjonen var Midtlyng-utvalget, som i fjor la fram en utredning om opplæringssituasjonen for elever med særskilte behov. Statssekretær Lisbeth Rugtvedt fra Kunnskapsdepartementet åpnet konferansen med: ”Etter Midtlyng-utvalget – hva nå?”.

Hun kunne fortelle at departementet ikke har konkludert med hvilke forslag fra NOUen eller de 320 høringssvarene de vil ta med seg videre, eller hvorvidt det blir en stortingsmelding. Rugtvedt var samtidig tydelig på at det ikke var aktuelt å legge dette arbeidet i en skuff.

I dialogen med deltakerne ble det etterlyst klare føringer fra departementet til kommunene på hvordan lovverket skal håndheves. Det er nødvendig for å motvirke snikseggeringen som er økende. SAFOs erfaring tilsier at det er lite sannsynlig at kommunene vil avvikle spesialskoler eller grupper uten direkte pålegg fra departementet.

Utdanningsforbundets sentralstyremedlem Elisabet Dahle var neste gjest på programmet.

Utdanningsforbundets nyvalgte sentralstyre har ikke konkludert med hva de mener en inkluderende skole er.

Dahle utfordret SAFO på hva vi mener med en inkluderende skole. I salen var det enighet om at inkludering betyr å få undervisning på nærskolen i klasse med naboelever. Samtidig skal det være rom for at noe av undervisningstidene gis alene eller i grupper utenfor klassen når eleven har behov for det.

Både Rugtvedt og Dahle ønsket videre dialog med SAFO. SAFO vil videreføre sitt opplæringspolitiske arbeid i 2010 og er klar for å bidra med konkrete løsninger.

I neste nummer av Samfunn for alle vil jeg fortelle om boligdebatten på årsmøtet med Husbanken og Bydel Sagene. Det var spesielt samlokaliseringen av boliger for personer med tjenestebehov som førte til het debatt, noe leserne av SFA allerede kjenner godt til.

*Statssekretær Lisbeth Rugtvedt
(Foto: Bjørn Sigurdson/Scanpix)*

NFU-bok til kommunene

«Norsk Forbund for Utviklingshemmede har nylig utgitt en bok, «Veien frem til egen bolig», hvor personer med utviklingshemning viser gode løsninger for å få etablert egne hjem. Jeg er sikker på at disse personenes erfaringer vil kunne være nyttige i planleggingsprosesser i kommunene. Jeg har derfor tatt initiativ til at alle kommuner får denne boken tilsendt.» (Statsråd Anne Grete Strøm-Erichsen i Stortingets spørretime nylig)

Karasjok

Karasjok kommune får krass kritikk av Helsetilsynet over forholdene barn med funksjonshemming får på kommunens avlastningsbolig.

Se www.nrk.no

Anbefaler Fjellheimen

Hege Christin Nilsson har anbefalt Fjellheimen leirskole i Engerdal i et brev til Samfunn for alle. Hun tilbrakte en uke der i fjor sommer – og håper at langt flere får øynene opp for dette vakre feriestedet og de allsidige aktivitetene som foregår der.

Til venstre: Glade gjester på Fjellheimen i fjor sommer.

Fyrfestivalen

Fyrfestivalen i Egersund, en times kjøring sør for Stavanger, arrangeres i dagene 4. – 6. juni. Dette er et årlig arrangement for personer med utviklingshemning som danser, spiller musikk, driver teater eller andre kulturelle aktiviteter.

Festivalen er også åpen for andre fritidsgrupper. Alle deltakere som ønsker det, får opptre med sine grupper i byens sentrum. Hvor lang tid den enkelte gruppe får til rådighet, er avhengig av hvor mange som deltar. I fjor samlet festivalen ca. 20 grupper med over 400 deltakere og ledere. Arrangørene legger opp til et variert og bredt program – med en blanding av opptredener, underholdning og avslapning. I år kommer sanger, pianist og låtskriver Stephen Acles og lar rockefoten svinge. Han spiller i hovedsak rock inspirert av Jerry Lee Lewis, Chuck Berry, Little Richard, Elvis Presley – for å nevne noen.

Det koster 600 kroner å delta på festivalen, som inkluderer servering fredag kveld, grilling på torget, festmiddag og dans. Brosjyre og påmeldingsskjema kan lastes ned på www.fyrfestivalen.no

Samhandlingskonferansen

Samhandlingsreformen skal være for funksjonshemmede, sa helse- og omsorgsminister Strøm-Erichsen på SOR-konferansen nylig.

Det er jo ikke minst de som har behov for reformen, sa hun.

En arbeidsgruppe har arbeidet med hvordan reformen skal fungere for mennesker med utviklingshemning.

Statsråden var også opptatt av at opplegget med individuell plan ikke fungerer selv om lover og regler er på plass.

Hun vil styrke arbeidet med at den enkelte skal få

individuell plan og koordinator. Forbundslederen i NFU tror at samhandlingsreformen er et forsøk på å få kontroll med sykehusene.

Mennesker med utviklingshemning ikke er de viktigste i reformen, mener han.

NFU og SOR har sendt et brev til Stortingets Helse- og omsorgskomiteé.

De ønsker at reformen skal få fram individuell plan som et viktig hjelpemiddel i arbeidet med samhandling.

Statsråden om reformen

Hvis ikke samhandlingsreformen skulle være for funksjonshemmede – hvem skulle den ellers være for? Det er jo **ikke minst** de som har behov for reformen.

Helse- og omsorgsminister Strøm-Erichsen minnet i sin tale på SOR-konferansen om samhandlingsreformen om at mennesker som trenger hjelp fra mange instanser har kunnskap om hva slags hjelp de trenger. - De vet hvor skoen trykker. Selv om mange brukere er i sentrum når tiltak skal planlegges – opplever flere seg likevel som tilskuere til egen habiliteringsprosess. Både pasient- og brukerorganisasjonene skal imidlertid være med i reformarbeidet. Mange arbeidsgrupper har vært nedsatt. En av dem har spesielt arbeidet med hvordan reformen

skal fungere for mennesker med utviklingshemning. Det har med andre ord vært nedlagt et stort arbeid som ikke må stoppe opp når vi skal lage de endelige detaljutformingene.

Anne-Grethe Strøm-Erichsen

Ministeren erkjente samtidig at det kunne vært tatt bedre grep på arbeidet med habilitering og rehabilitering. Hun avviste imidlertid at det ikke er lagt vekt på dette arbeidet i reformen med henvisning til tidligere meldinger som Nasjonal strategi for habilitering

og rehabilitering og Habilitering for barn og unge. - Begge var tydelige på forventningene om bedre samhandling mellom de ulike instansene. Hvert habiliterings- eller rehabiliteringsløp er likevel forskjellig. Prosessene krever uansett samhandling, som vi må få til uten brudd i alle ledd, presiserte Strøm-Erichsen.

Statsråden var for øvrig opptatt av at opplegget med individuell plan ikke fungerer til tross for tydelig regelverk og de beste intensjoner. - Forutsetningen for gode tjenester er at de snakker sammen både fysisk og elektronisk. De fleste kommuner og helseforetak har de beste intensjoner om å få det til. Selv om lovverket er på plass, skorter det likevel på kunnskap og motivasjon i praksis – men flere og flere får det til. Det skal legges ytterligere press på at den enkelte skal få individuell plan og koordinator, presiserte Anne-Grete Strøm-Erichsen.

Rehabiliteringen må tydeliggjøres

- Skal samhandlingsreformen bli et løft for funksjonshemmede, må rehabilitering gjøres atskillig tydeligere enn det som ligger i selve meldingen. Stortinget bør pålegge regjeringen et forpliktende opplegg der det følger med økonomiske ressurser for at et gammelt løfte skal bli realisert.

Leder av Norges Handikapforbund, Arne Lein, påpekte i sitt foredrag at brukerorganisasjonene i sin tid stilte seg positive til Bjarne Håkon Hanssens samhandlingsprosjekt. - En sterkere satsing på habilitering og rehabilitering har lenge vært etterlyst både av brukerorganisasjonene og Stortinget. I løpet av de siste årene har det kommet uttallige dokumenter om hvordan de ulike regjeringene har villet satse på dette feltet. Løftene har likevel aldri vært synlige i budsjettene. Vi opplever nå at fokuset og engasjementet i meldingen om samhandlingsreformen er lagt et helt annet sted enn der vi forventet.

Lein viste til at det i meldingen er blitt lagt stor vekt på forebyggende helsearbeid. - Det er selvsagt viktig, men likevel ikke det samme som rehabilitering. Meldingen har et for sterkt fokus på dimensjonen syk-frisk og for lite på at den enkelte skal leve med sin situasjon.

Rehabilitering krever helt andre grep enn forebyggende helsearbeid. Det er noe helt annet å leve med en sykdom enn å bli frisk av en sykdom – i den

Leder av Norges Handikapforbund, Arne Lein.

grad man kan si at en funksjonshemming er det.

Det foreslås også et betydelig løft når det gjelder antallet fastleger – som sikkert er viktig nok. I forhold til rehabilitering etterlyser vi imidlertid andre faggrupper som det også er stor mangel på i mange kommuner. Et ensidig løft av legeårsverk skaper ikke nødvendigvis noe løft i rehabiliteringen – ettersom rehabilitering primært utføres av andre fagfolk. Jeg finner ikke noe i samhandlingsmeldingen om hvordan denne

utfordringen skal løses, sa Arne Lein.

Han mente at individuell plan er den eneste forpliktende veien å gå for å skape forutsigbarhet og som kan være til nytte for den enkelte. Fokuset må med andre ord flyttes mot satsing på enkeltpersoner. Dette er en annen måte å tenke på. Den er ny både for brukere og tjenestestøttere og må ta tid og styres – og styres klart og tydelig. Personen som behandles er det viktigste for utformingen av tjenestene. Dette igjen er uløselig forbundet med koordinatør og at den enkelte har fått være med på å definere sine mål. Planen må samtidig være forpliktende for alle som skal hjelpe. En individuell plan skal derfor ikke bare fokusere på helsetjenesten, men på alle tjenestene den enkelte trenger – enten det er fra NAV, skole eller andre offentlige instanser.

Selv om det er positivt at samhandlingsmeldingen signaliserer at alle har rett på en individuell plan, er det grunn til å minne om at denne retten har vært der siden 2001. Utfordringen nå er som helseministeren selv har gitt uttrykk for – at den må tas i bruk på en bedre og mer entydig måte. Til tross for at flere får både IP og koordinatør, går utviklingen bedrøvelig sakte. Mitt håp er nå at dette arbeidet blir prioritert.

Årets SOR-pris

Forfatteren Halvor Fjermeros fikk Samordningsrådets første SOR-pris for sin siste bok "Åndssvak". Boka handler om omsorgen for mennesker med utviklingshemning i Norge i tiden før forrige århundre og fram til 1960-70-årene.

Hans beskrivelse av de tidligere sentralinstitusjonenes historie er viktigere enn noen sinne å ha i mente i disse dager da norske kommuner bygger stadig større boenheter for mennesker med utviklingshemning.

NFU gratulerer Halvor Fjermeros med prisen!

Halvor Fjermeros takker for SOR-prisen.

Vil ha kontroll med sykehusene

Jeg oppfatter samhandlingsreformen primært som et forsøk på å få kontroll med sykehusene.

Det sier NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen i en kommentar etter SOR-konferansen om samhandlingsreformen. Han minner om at det har vært en kostnadseksplasjon ved norske sykehus. - Det er ingen politikere som våger å kutte disse kostnadene. De pakker det inn i et reforminnpakningspapir i stedet.

Gitlesen minner om Strøm-Erichsen som i sin tale på SORs samhandlingsreformkonferanse tok utgangspunkt i 2004 da det ble brukt femti milliarder kroner til å dekke kostnadene ved norske sykehus. - Statsråden viste til at vi i dag bruker over 100 milliarder på en befolkning som stadig blir sykere. Det var ikke uten grunn at Strøm-Erichsen i sin tale understreket at "...myndighetene må ta grepene", mener Gitlesen.

NFUs forbundsleder fortsetter: - Mennesker med utviklingshemning er ikke den fremste målgruppen for reformen. Det er ikke de som har skapt de eksploderende sykehusutgiftene. De sentrale utgiftene som går med til å ivareta utviklingshemmedes behov dreier seg i hovedsak om sosiale tjenester og opplæring. Dette fokuseres det ikke på i samhandlingsreformen. Her handler det fortrinnsvis om å redusere antallet innleggelses av pasienter med livsstilssykdommer som kreft, hjerte- og karsykdommer og diabetes.

Gitlesen er ikke overrasket over at temaer som habilitering og rehabilitering tillegges så vidt liten vekt i reformen. - I denne sammenheng satses det først og fremst på kostbar behandling av pasienter som har vært utsatt for trafikkulykker, har fått slag osv. Heller ikke på dette området er det personer med utviklingshemning som koster mest.

Lovverket bør derimot endres når det gjelder kommunenes plikt til å yte tjenester til innlagte sykehuspasienter med utviklingshemning som har vedtak på kommunale tjenester i eget hjem. Det er ingen mening i at kommunene ikke skal følge opp den enkelte på sykehuset også, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Innspill fra SOR og NFU

Forbundslederne Tormod Mjaaseth og Jens Petter Gitlesen i Stiftelsen SOR og NFU har sendt følgende brev til Stortingets helse- og omsorgskomiteé:

"Stiftelsen SOR har i samarbeid med NFU nylig gjennomført en landskonferanse om Samhandlingsreformen. Konferansen samlet 250 fagpersoner fra ulike forvaltningsnivå. Mange gode innspill ble presentert på hvordan en gjennom reformen også kan ivareta personer som har behov for langvarige og koordinerte tjenester. Noen av innspillene mener vi er viktig å bringe inn til Helse- og omsorgskomiteen i håp om at det vil bli skrevet inn i dokumentene før reformen skal behandles i Stortinget i april i år.

Organisasjonene NFU og SOR stiller seg positive til intensjonen i reformen. Det er vesentlig for å få til gode tjenester at en vektlegger god samhandling på langs og tvers i systemet. Det er viktig å få mer ut av helsekronene. Et godt grep i denne sammenheng er å overføre mer av behandlingen og kompetansen til kommunene, altså nærmere der folk bor. Vi registrerte også med glede at statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen, under åpningen av konferansen, løftet spørsmålet om habilitering og rehabilitering høyere enn en umiddelbart kan lese av dokumentene til Samhandlingsreformen. Det er likevel ikke slik at utviklingshemmede og funksjonshemmede med store og komplekse problemstillinger representerer storvolumgruppene,

men som enkeltpersoner kan de representere store utfordringer knyttet til samhandling mellom mange instanser og etater. I arbeidet med habilitering og rehabilitering er det ikke bare helse- og omsorgstjenester på kommunalt og spesialistnivå som er en utfordring. Her må en også få til en samhandling mellom helse – og omsorgstjenesten, sosialtjenesten, barnehage, skole og kanskje NAV.

I dette arbeidet er Individuell Plan et sentralt dokument. Det er noen år siden mennesker med behov for langvarige og koordinerte tjenester fikk rett til IP og mange har god nytte av dette verktøyet. IP er et glimrende styringsverktøy, dersom det blir utarbeidet sammen med og for personen det gjelder, brukt hensiktsmessig og evaluert og justert jevnlig. Dessverre er det også slik at mange individuelle planer ikke fungerer etter hensikten. To av grunnene, slik vi ser det, er at koordinatorene, som er helt sentrale i dette arbeidet, ikke har kompetanse i form av myndighet og dessuten for liten tid til å følge opp hver enkelt.

NFU og SOR ønsker at Samhandlingsreformen også løfter opp Individuell Plan som et viktig hjelpemiddel i arbeidet med samhandling på langs og tvers av forvaltningsnivåene. Vi ønsker også at det blir stilt krav til kommunene, at koordinatorene må få nødvendig tid og myndighet til sammen med personen det gjelder, å utvikle hensiktsmessige planer som ivaretar behovet for tjenester."

Uloba bekymret for utviklingen

ULOBA har bedt om et møte med helseministeren.

De vil drøfte organiseringen av brukerstyrt personlig assistanse.

Det har kommet mange bedrifter som tilbyr denne tjenesten.

Kommunene kan nå fritt velge hvem som skal gi arbeidslederne opplæring.

Det er ingen krav til innholdet i opplæringen eller hvor lenge den skal vare.

ULOBA mener det er en alvorlig trussel mot ordningen.

- En rekke kommersielle aktører som tilbyr Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) har sett dagens lys den siste tiden. Etter 1. januar i år kan kommunene i tillegg fritt velge hvem som skal gi arbeidslederne opplæring.

Det skriver andelslaget ULOBA på sin nettside. Her kommer det også fram at det samtidig kan være flere kommuner som vurderer å sette BPA ut på anbud. - Vi er bekymret for utviklingen. Fram til i år var det kun to instanser som drev opplæring av arbeidsledere, ULOBA og RO (Ressurssenter for

omstilling i kommunene). Dermed var det enkelt for myndighetene å sikre kvaliteten på opplæringen, og det ble fokusert på BPA som et verktøy for frigjøring.

I dag derimot er det ingen krav til innhold eller varighet av denne typen opplæring. Det kreves heller ikke at erfarne BPA-arbeidsledere deltar i opplæringen. Likemannsprinsippet er forlatt. Funksjonshemmede med assistansebehov har dermed mistet mulighet til å lære hvordan de kan benytte BPA som

et verktøy til å bevege seg fra en passiv brukerrolle til en aktiv rolle som borger i samfunnet.

Dette en alvorlig trussel mot hele ordningen, mener ULOBA. Som etterlyser en langt bedre dialog med myndighetene enn det som er tilfelle i dag. ULOBA har derfor bedt om et snarlig møte med helseministeren, for å drøfte organiseringen av BPA.

Interesserte kan lese hele brevet fra ULOBA på www.uloba.no.

Rettighetsfesting av BPA i år likevel?

Regjeringen ønsker fortsatt å se på rettighetsfestings spørsmålet i løpet av året, samtidig med fremleggingen av en ny helse- og omsorgslov.

Det svarte helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen da Høyre ba henne redegjøre for tidsplanen rundt en rettighetsfesting av BPA. Ifølge nettstedet www.uloba.no svarte ministeren følgende:

”Som det fremgår av St.meld. nr. 47 (Samhandlingsreformen), er

intensjonen at ny helse- og omsorgslov skal fremmes for Stortinget i løpet av 2010. Departementet opprettholder fremdriften i henhold til dette, herunder oppfølgingen av BPA.”

- Høyre tviler på om Regjeringen kommer i mål med både en ny lov og en rettighetsfesting av BPA innen året er over. Vi opprettholder derfor vårt krav om at rettighetsfestingen av BPA må komme som en egen sak, slik at vi slipper ytterligere utsettelse. Men vi merker oss at Regjeringen hevder at en avklaring skal komme i 2010, sier Erna Solberg.

Løftebrudd

- Allerede i 2005 fikk et forslag om rettighetsfesting bred politisk støtte, uten at det ble fulgt opp med et konkret lovforslag. Både da, og før valget i fjor, stilte samtlige partier seg positive til å rettighetsfeste BPA.

- Hvis det ikke kommer et konkret forslag om å rettighetsfeste ordningen nå i år, vil det være et alvorlig løftebrudd fra regjeringens side, mener Erna Solberg.

Fortsetter kampen for gratis trygghetsalarm

Henning Furulund har epilepsi og er avhengig av trygghetsalarm.

Han kjemper for at de som trenger det skal få gratis trygghetsalarm.

Nå vil Henning lage statistikk over hva det koster å ha trygghetsalarm i Norge.

Han har sendt brev til alle kommunene i landet og spurt om de vil endre prisene i 2010.

Henning Furulund i NFU Asker lokallag har i årevis kjempet for at brukere som trenger det skal få gratis trygghetsalarm. Vi har omtalt hans innsats i flere tidligere utgaver av Samfunn for alle.

Nå vil Furulund samle informasjon om og lage statistikk over kostnader for trygghetsalarm i Norge. Han har derfor nylig sendt brev til alle landets kommuner og spurt om de vil endre prisene sine i 2010. - Jeg vil sette stor pris på om

dere kunne sende meg opplysninger om gammel pris, og hva eventuelle tillegg er fra nyttår, skriver Furulund i sitt brev til kommunene.

Han viser til at han selv har epilepsi og er avhengig av dette hjelpemiddelet. - Jeg jobber dessuten politisk for å sikre at de som trenger det kan få gratis trygghetsalarm i Norge, skriver Henning Furulund. Han kan gi mer informasjon på mobiltelefon 95 07 60 54.

Lesetrening

Pedagog Jan Ivar Sällmann i Habiliteringstjenesten for voksne i Hedmark har sendt NFU en orientering om lesetreningens programmet Tempolex. Sällmann skriver at det nå er et tyvetalls barn og unge med ulike funksjonsnedsettelse som bruker programmet. - Vi har veldig gode resultater og håper og mener at en del av NFUs medlemmer kan være aktuelle brukere av dataprogrammet. Det er en videreutvikling av den lesetreningen Lars Erik Frang fra Hamar sin tid benyttet seg av og som ble utførlig omtalt i SFA4/2007. Lars Erik bruker programmet fortsatt både på voksenopplæringen og hjemme.

Interesserte kan lese mer om programmet på www.tempolex.no

Tilsyn med spesialundervisningen 11

Etter dag driver pappa Erik Frang lesetreningssesjoner som habiliteringstjenesten har utarbeidet hjemme med Lars Erik - etterom skolen har nektet å bidra med det i skoletiden.

Nektes effektiv lesetrening i skoletiden

- Helt siden Lars Erik begynte på skolen har vi kjempet for at han skal lære å lese og skrive. Argumentet Storhamar videregående skole hittil har brukt for å nekte å bidra til at han skal få lesetrening som er utviklet av voksenopplæringstjenesten i Hedmark i skoletiden, er at dette opplegget ikke er i tråd med egne planer.

Det er en både trist og opprørende historie pappa Erik Frang i Redabu utenfor Hamar forteller til Samfunn for alle om sønnens skoleopplæringsprosjekt. Lars Erik har hatt eller mindre siden han gikk ut av barnehagen. Kompetansen som har vært sært inn, har imidlertid vært for dårlig.

Frang viser til at ufattelig mye tid i alle disse årene er blitt brukt på meningsløs lesing som forutsatte lesing og skriving. I skoletiden var det ellers i hovedsak turer, frukostprat, praktiske gjøremål som sneking og annet foretallende arbeid på skolen som stod på dagsorden. Lese- og skriveopplæring var det rimelig lite av. Lars Erik fikk få venner og ble stadig mer ensom og sjener. Han drev med sitt - mens klassekameratene gjorde andre ting. Foreldrene fortvilet, men fikk gang på gang besøk av PP-kontoret om at de

fikk være tilmodige, vente og se. Det ble sagt at Lars Erik "trengte tid på å bli moden nok" - så ville det nok ordne seg med lesingen og skrivingen også. Etter hvert kom det klager over at gutten var mangelaktige anlegg. Han ble gradvis å gjøre, var redd for å dumme seg ut fremmede. Det endte med at Hamar-gutten gikk ut av ungdomsskolen uten å kunne klokke, håndtere penger, lese eller skrive navnet sitt.

Det går bedre nå

Men etter at voksenhabiliteringssystemet kom inn i bildet da han fylte atten og leseeopplæringen med pedagog Jan Ivar Sällmann begynte for (i skrivende stund) åtte måneder siden, går alt på besøk, lese Lars Erik blant annet små stykker. Allerede da leste han ca. et tusen ord pr. dag.

- Hva gjorde Lars Erik i skoletiden der andre året på videregående?

- Han går i firegruppe på kokk- og husstellinjen der elevene blant annet lærer en del om hygiene, matlaging og dagliglivs aktiviteter. I tillegg til lese- og skriveopplæringen som ikke fungerer, ble det i tillegg med foregående skoleår fortsatt bruk mye tid på turer i det andre året, svarer Erik Frang.

Her blir samtalen avbrutt av hovedpersonen som hittil har forholdt seg taus. - Jeg hjelper de andre i klassen med forskjellige ting, og er blitt venn med noen av dem. Selv om det er sånn passe å gå der, trives jeg samtidig med at vi er så få, sier Lars Erik.

I sitt tredje år på videregående kommer han forhåpentligvis med i et ASVO-prosjekt, tiltaksgrupp for yrkeshandledere, der det gis mulighet for å arbeide i kantine eller med produksjon av bakeri-vare. Pappa Erik Frang er optimistisk. - Når han nå snart både kan lese og skrive, vil livet hans bli enklere. For det vil gi Lars Erik mer å velge mellom.

Politikerne overser kommunenes lovbrudd

- For folk flest er det å få sine rettmessige velferdsgoder temmelig selvsagt. For personer med utviklingshemning, er det svært ofte annerledes.

Det skriver NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen i en artikkel på www.nfunorge.org Nok en gang viser han til at statlige tilsyn med kommunene dokumenterer lovbrudd i flertallet av tilfellene. - Stortinget behandler nå statens tilsyn med kommunene. Ikke noe tyder på at Stortinget er villige til å gjøre de nødvendige grepene.

Stortingets kommunal- og regionalkomité har behandlet statens tilsyn med kommunene og hvordan tilsynet skal hjemles i de aktuelle lovene, Innstillingen viser at Stortinget ikke ønsker verken å se, høre eller å gjøre noe med de utbredte kommunale lovbruddene.

Statlige tilsyn viser gang på gang at kommunene ikke følger lovverket. Kommunene oppfyller ikke sine plikter og de krenker innbyggernes rettigheter. Folk flest merker ikke så mye til dette, men for personer med utviklingshemning er rettighetstap vanlig. Det har vært en omfattende behandling av statlige tilsyn med kommunene, skriver Gitlesen som viser til flere eksempler på dette i artikkelen på NFUs nettside.

SUBARU FORESTER med Symmetrical AWD og Boxermotor

ØYHUS MOTOR AS
Ø. Totenvei 130 - Gjøvik - Tlf. 61 13 36 00

SUBARU
Motorsenteret Heidal AS
Ysteriveien 5 • 2676 Heidal • Tlf. 61 23 34 00 • Fax 61 23 06 19
www.motorsenteret-heidal.no

Stensgård & Co
Bilforetning A/S www.stensgard.no
2625 Fåberg • Tlf. 61 27 02 00 • Fax: 61 27 02 19
E-post: stigatle@stensgard.no

*Frakt, leverings- og reg.omkostninger (varierer utover i landet) samt årsavgift kommer i tillegg. Det tas forbehold om trykkfeil og eventuelle endringer i spesifikasjoner fra fabrikk. Bildene kan avvike fra tilbudte modeller. Pris gjelder for standard modell og vil avvike avhengig av tilleggsutstyr og forhandler. Forbruk fra 0,63 - 0,84 l/mil, CO₂ fra 167 - 199 g/km.

God hjelp på veien mot voksenlivet

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Habiliteringsteamet for voksne ved Nordlandssykehuset får stadig oftere henvist ungdom og unge voksne med diagnose lett utviklingshemning eller andre utviklingsforstyrrelser. Mange får problemer med ungdomstiden og overgangen til et myndig voksenliv. Dette var bakgrunnen for at det toårige utviklingsprosjektet "Identitet, sjølråderett og tilhørighet" ble gjennomført.

Prosjektleder Willy Johansen ved Habiliteringsteamet for voksne påpeker i en samtale med SFAs utsendte at problemene som deltakerne i prosjektgruppa i hovedsak slet med, var knyttet til overgangene fra å være umyndig til myndig, fra å skulle slutte på skolen og gå over i arbeidslivet og fra å flytte fra foreldre til eget hjem. - Ungdommer i denne situasjonen sliter også ofte med sin egen identitetsutvikling. De har dessuten problemer med å finne sosial tilhørighet og fellesskap. På samme måte som jevnaldrende, ønsker også de å klare seg med så lite hjelp fra voksne som mulig. Når de så opplever at utfordringene blir for store, står de i fare for å utvikle psykiske tilleggsproblemer. Som i sin tur skaper store belastninger både for den enkelte og deres familier.

De identifiserer seg heller ikke med det å ha utviklingshemning. Så lenge de ikke opplever sin situasjon som altfor vanskelig, vil de ikke ha noe med hjelpeapparatet å gjøre. Vi bestemte oss derfor for å finne en ny måte å møte ungdommene på og at det måtte skje i samarbeid med instanser som har daglig kontakt med dem – som kommune og videregående skole.

Utfordring for alle

Willy Johansen minner om at ungdomstiden er en utfordring for oss alle – som blant annet handler om å finne ut hvem vi er, hvem vi ønsker å

være forskjellig fra, hvem vi ønsker å være lik. Vi fant ut at det var viktig å etablere en gruppe der de aktuelle ungdommene kunne møte andre i samme situasjon. Vi så det som en viktig oppgave å gi dem et miljø der de kunne oppleve fellesskap og tilhørighet.

Det ble sendt en prosjektskisse til Sosial- og helsedirektoratet. Her var det skepsis til at prosjektet skulle forankres hos habiliteringstjenesten – som er en del av spesialisthelsetjenesten. Direktoratet mente at dette prosjektarbeidet var et kommunalt ansvar. Vi inviterte derfor kommunen og de to videregående skolene i Bodø til et samarbeid som ble forankret hos oss. Deretter plukket vi i samarbeid ut de aktuelle elevene som skulle få tilbud om å delta. Deres foreldre ble fortløpende orientert og deltok også på flere møter som ble arrangert i kjølvannet av dette arbeidet.

I stedet for seks – slik det opprinnelig var tenkt – ble ni ungdommer invitert til å delta. Selv om det var laget en ramme for opplegget, ønsket vi at ungdommene selv skulle definere innholdet med vekt på brukervedvirkning.

To deler

Prosjektperioden varte fra april til desember 2009. Ungdommene var sammen en hel dag hver 14. dag. De to første timene ble brukt til å gjennomgå og diskutere et tema som deltakerne var interessert i. Deretter spiste vi en lang og god lunsj sammen før aktivitetene begynte. Ungdommene ga tilbakemeldinger både på temaer og aktivitetene de ønsket seg. Aktivitetene dreide seg om alt fra bueskyting til fotball, ATV-kjøring, bowling og biljard. Det var litt vanskeligere å få deltakerne til å foreslå temaer de ønsket å få belyst. Innspillene kom likevel etter hvert og dreidde seg om alt fra det å bo i eget hjem, til arbeid, individuell plan, venner, kjæresten og seksualitet.

I lys av den kommende samhandlingsreformen må samarbeidet mellom habiliteringstjenesten, skolen og kommunen være midt i blinken, mener prosjektleder Willy Johansen.

Deltakernes skoler godkjente dette opplegget som en del av deres skolegang. Dermed kunne tilbudet utvikles i skoletiden.

Det var alltid to voksne til stede når de ulike temaene ble diskutert. Vi måtte ta høyde for at det kunne bli nødvendig å foreta en del tilpasninger underveis. Ungdommene fikk et fortløpende tilbud om individuell oppfølging i tillegg. NAV var med i styringsgruppa for prosjektet, og hadde ansvaret for temaet arbeid i møte med deltakerne. Andre fagfolk utenfra ble også trukket inn i dette arbeidet – for eksempel fra Husbanken som orienterte om ulike boligformer, i tillegg til at vi orienterte om en del temaer som vi har kompetanse på selv. Med bakgrunn i vårt ønske om brukervedvirkning var NFU også med i styringsgruppa, mens både FFO og SAFO ble innkalt til møtene i referansegruppa. For å få gjennomført de ulike aktivitetstilbudene samarbeidet vi med Nordland Idrettskrets og lokallag av Bueskytterforbundet, Bordtennisforbundet, Biljardforbundet, Bandyforbundet og Fauske Helse-sportslag. Alle stilte opp med en eller to instruktører.

Skapte trygghet

Willy Johansen understreker hvor viktig det er å være sammen med ungdommene på forskjellige måter. - Det var ikke enkelt å sette sammen gruppen i forbindelse med de ulike temaene i begynnelsen – ettersom flere av deltakerne opplevde at de ikke angikk dem i særlig grad. Andre var ikke vant til å ta ordet. Atter andre hadde kommunikasjonsproblemer. Aktivitetsnivået og engasjementet økte likevel etter hvert som ungdommene ble bedre kjent. Vi greide å skape tryggheten som skulle til for å ta opp nære og sårbare temaer som venner, kjærester og seksualitet.

Både temaene og aktivitetene var viktige for deltakernes kontakt med hverandre. Det å spise sammen, gjøre ting og snakke sammen skaper samhandling som er annerledes. Deltakerne deltok i liten grad på aktiviteter ellers i tillegg til at de hadde et relativt svakt sosialt nettverk. Noe av hensikten med de ulike aktivitetene var derfor å gi dem smakebiter som i beste fall ville fange deres interesse og dermed bidra til at de ville fortsette med dem selv etter prosjektslutt.

Det var flott å se hvor mye ungdommene fikk til – når de bare fikk prøve seg, fortsetter Willy Johansen. Som også understreker at det å mestre styrket deltakernes selvtillit og identitet. - Vi var også opptatt av å gi dem anerkjennelse og opplevelsen av at de betyr noe for andre og at andre betyr noe for dem. Tilbakemeldingene fra ungdommene viser at de gjennom gruppen har fått et nettverk, fellesskap og ikke minst nye perspektiver på egne muligheter.

Prosjektet ble formelt avsluttet med individuelle samtaler der den enkeltes pårørende og en kontaktperson fra kommunen også var til stede. Her ble ungdommens individuelle plan gjennomgått og veien videre diskutert. På dette møtet snakket vi også litt om det vi ikke hadde fått plass til av temaer underveis – som for eksempel rus og konflikthåndtering.

Nytt samlingssted

Johansen er opptatt av at slike grup-

per ikke løses opp når et prosjekt skal avsluttes. - Den var blitt et viktig samlingssted for ungdommer som ikke hadde noe annet. Vi bestemte oss derfor for å finne et miljø der de kunne fortsette å møtes. To av ungdommene hadde allerede tidlig signalisert at de syntes biljard var en spennende aktivitet. Vi tok derfor kontakt med Artic Biljardklubb i Bodø for å høre om det var stemning for å ta i mot ungdommene der. I samarbeid med Norges Biljardforbundet sentralt og Nordland idrettskrets ble det enighet om at det skulle startes en ny ungdomsgruppe som skulle ha tilholdssted på klubben. Vi var to voksne til stede i begynnelsen, mens biljardklubben stilte med instruktør. Ungdommene møttes samtidig med og i samme lokaler som de øvrige medlemmene av klubben hadde sine øvelser. Gradvis ble vår funksjon overtatt av kommunen – som nå stiller med en person fra oppvekstkontoret og en stedlig støttekontakt.

Ikke alle ungdommene som deltok i prosjektet, takket ja til dette tilbudet. Det er til gjengjeld kommet nye til etter hvert. I dag er det en gruppe på ti-elleve ungdommer som har biljardklubben som sitt faste møtested. Kom-

mer man inn i lokalet, er det vanskelig å se hvilke ungdommer som tilhører klubben og hvem som er med i denne gruppen. Miljøet der er svært bra. Vi ser at det rekrutterer nye ungdommer etter hvert som det blir kjent. Ungdommene er stolte av å være med i det som defineres som en idrettsklubb også.

- Hva med ungdommene som takker nei til dette tilbudet?

- Denne måten å arbeide på er vanskelig og sårbart. Problemet er at de som takker nei, har en oppfatning av seg selv om at de fungerer bedre enn ungdommene som er med i gruppen. De er redde for å bli sett sammen med og sammenliknet med dem. Dette problemet forsterkes når det kommer en ny ungdom i gruppen som kanskje er enda mer annerledes eller fungerer dårligere enn de andre. Da vil enkelte av de som allerede er der, forsvinne. Vi vet ikke hvordan vi skal løse denne utfordringen. Det er trist – men sånn er det. Alternativet for mange av disse ungdommene ellers er at de blir alene og lett isolert.

Biljard-treningene er en viktig sosial sammenkomst for meg, sier Lise Furre. (Foto: Bjørn Erik Rygg Lunde)

Fortsatt samarbeid

På spørsmålet om det skal startes nye ungdomsgrupper i kjølvannet av dette prosjektet, svarer Johansen at styringsgruppa vurderte hvordan samarbeidet mellom habiliteringstjenesten, de to videregående skolene og kommunen kunne fortsette. - Vi var på møte i direktoratet for å diskutere dette. Det ble enighet om at et oppfølgingsprosjekt skulle forankres i kommunen med skolene og habiliteringstjenesten som samarbeidspartnere.

Det er nå satt i gang en ny gruppe med åtte ungdommer fra samme målgruppe. Habiliteringstjenesten er med i kommunens prosjektgruppe. Vi har en veiledningsfunksjon ut fra kompetansen vi har opparbeidet. Opplegget er omtrent det samme – bortsett fra

at disse ungdommene har valgt andre temaer og aktiviteter – som nettbruk og bruk av mobiltelefon. De møtes hver tredje uke i prosjektperioden fra oktober 2009 til juni 2010. Når de møtes på dagtid, er temadelen skolens ansvar. Skolen forbereder elevene på det aktuelle temaet og følger det opp i sin undervisning i etterkant. Kommunen er prosjekteier og har ansvaret for aktivitetene.

Håpet er at dette samarbeidet skal videreføres i en forpliktende form mellom de samme tre instansene. Allerede nå vet vi at det skal begynne en god del elever på de to videregående skolene høsten 2010 som kan være aktuelle for et slikt tilbud. Da vil det kanskje bli satt i gang to nye grupper. I lys av den kommende samhandlingsreformen må

denne arbeidsformen sies å være midt i blinken, mener Willy Johansen.

Interesserte finner mer informasjon på www.nlsh.no/habiliteringsteamet

Willy Johansen kan kontaktes via sin mailadresse willy.johansen@nlsh.no

Gitlesen fra fjæra

Denne månedens portrett i Fontene (nr. 3/10) er med ingen ringere enn vår egen forbundsleder Jens Petter Gitlesen. Et glitrende portrett der journalist Eirik Dahl Viggen har tatt ham – helt på kornet. Vi leser blant annet følgende:

”Siden han ble valgt til NFU-leder i september har Gitlesen pepret den digitale offentligheten med propaganda for dem som propagerer lite selv. På Twitter, Facebook og Origo ser det ut som om utviklingshemmede holder på å bli viktige igjen – to tiår etter ansvarsreformen.”

Vi sakser videre: ”Gitlesen ser ut som noe fra fjæra som har stukket opp hodet og stanset halvveis i en tangvase. Hodet luter seg ut av en sid Marius-genser, fletter nedbitte fingertupper og kikker vekselvis over brilleinnfatningen og gjennom glassene. Ut av en munn like sid som gensen kommer statement på statement”

”Nok overkjøring. NFU har skjøvet opp en plageånd fra hedene for å bekjempe sorteringsmennesket”.

Intervjuet er også selvsagt lagt ut på www.nfunorge.org

Møt opp på Youngstorget
12. juni

STOLT
STERK
SYNLIG

Stolthetsparaden
2010

Bli med du også!

www.stolthetsparaden.no

Kirken for alle

Er du interessert i å delta i det trossamfunnet eller livssynssamfunnet som du tilhører?

Kirkerådet, Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn har laget et hefte som heter "Deltakelse og tilhørighet" med en DVD.

DVDen viser hvordan mennesker med utviklingshemning deltar i trossamfunnet eller livssynssamfunnet sitt.

Du får også informasjon om hvordan det lokale trossamfunnet eller livssynsamfunnet ditt kan sikre trosfrihet, deltakelse og tilhørighet for mennesker med utviklingshemning.

Kirkerådet, Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn har i samarbeid utviklet veiledningsmaterieell for inkludering av mennesker med utviklingshemning. NFU var også representert i prosjektgruppa ved Kari Melby fra Vestfold.

Bakgrunnen for dette initiativet er det faktum at det å oppsøke og delta i det tros- eller livssynssamfunn vi tilhører er en selvfølge for de fleste av oss. Det er likevel ingen selvfølge for alle. Uten nødvendig informasjon kan det være vanskelig – og for noen umulig. Dette rammer spesielt mennesker med utviklingshemning.

Materiellet som nylig ble lansert omfatter en brosjyre og heftet "Deltakelse og tilhørighet" med DVD. Her er det informasjon om hvordan nettopp ditt lokale tros- eller livssynssamfunn kan sikre trosfrihet, deltakelse og tilhørighet for mennesker med utviklingshemning. Kirkerådet har tidligere også utgitt annet nyttig materieell for de som vil gjøre en innsats i denne sammenheng. Leserne finner også spørsmål til samtale, og heftet er godkjent som studiematerieell med rett til statsstøtte.

DVDen viser eksempler på hvordan mennesker med utviklingshemning deltar i sitt tros- eller livssynssamfunn. Den inneholder også intervjuer med ledere i tros- og livssynssamfunn og representanter fra offentlige myndigheter. Alle som leser heftet bør også se filmen – som inngår som en del av samtaleopplegget i heftet.

Materiellet kan fås ved henvendelse til Kirkerådets materiellekspedisjon, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo.
E-post: materieell@kirken.no Telefon: 23 08 12 00.
Telefaks: 23 08 12 01. Mer informasjon er lagt ut på nettsiden www.deltakelse.no

Marian Halvorsen og Gro Elisabet Saue deltar under en gudstjeneste i Follogruppen Tro og Lys, 2009.

VELKOMMEN TIL

Det er fremdeles vinter og mørke tider. Men snart er sommeren her igjen.

Har du planene klare for sommeren? NFU arrangerer organisasjons- og ferieleir på Hove i år også.

Hove leir er på Tromøya utenfor Arendal. Datoene er fra lørdag 24. juli til lørdag 31. juli.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende aktiviteter og kurs.

Du må være medlem av NFU for å delta på leiren.

Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.

Husene på Tromøya har rom med 3 eller 4 senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol.

Leiren koster kr 4.700,-.
Ledsager betaler samme pris.
Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Send påmeldingen i posten eller meld deg på vår hjemmeside www.nfunorge.org. Du kan også sende faks til oss. Informasjon om postadresse og faksnummer finner du på neste side.

Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

De som først melder seg på, får plass. Så meld deg på nå!

L SOMMERLEIR 2010!

JA! Jeg ønsker å delta på NFUs organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra 24. til 31. juli 2010

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

Er medlem Vil melde meg inn

Kommer alene JA NEI

Har med ledsager JA NEI

Bruker rullestol JA NEI

Bruker medisin JA NEI

Trenger mye hjelp JA NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon: _____

Ditt telefonnummer: _____

Skjemaet klippes ut og sendes til NFU, Postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo
Alternativt på faks 22 39 60 60 eller post@nfunorge.org

Adressaten betaler
for sending i Norge

Distribueres av
Posten Norge

**Norsk forbund
for utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0090 Oslo

Minneord – Lisbeth Langland

Det var med sorg og vemod vi mottok beskjed om at Lisbet var død. Hun ble 65 år gammel.

NFU Melhus lokallag takker henne for hennes store og viktige innsats gjennom mange år. Lisbet har hatt ulike styreverv og utført mange oppgaver i årenes løp. Hun ble gjenvalgt som nestleder på siste årsmøte. Før dette møtet var hun opptatt av at datteren Wenche skulle melde seg inn i NFU og at hun kanskje kunne tenke seg et verv. Wenche ble valgt som vara til styret – det er spesielt å tenke på nå...

Som initiativtaker og arrangør for mange ulike sosiale arrangement var Lisbet helt spesiell og en ener. Hun arrangerte grillfester hjemme i hagen på Ler i tillegg til høstfester, karneval og julebord for alle i målgruppa, enten de var medlemmer eller ikke. Hun mente bestemt at alle måtte få mulighet til å delta – og slik ble det. Selv om hun engasjerte både familiemedlemmer og andre til å hjelpe, la hun nok ned mest arbeid selv; Det kunne være alt fra å skaffe gevinster til loddsalg og matlaging. Det å bake både ei, to eller tre bløtkaker var ikke noe heft for henne!

Den siste store festen Lisbeth arrangerte på Kvål tar vi med oss som ett av mange gode minner. Med sitt gode humør hadde hun en egen evne til å skape trivsel og god stemning rundt seg. Vi vil savne latteren hennes!

Lisbet var en familiekjær person – og kanskje familiens samlingspunkt. Hun fortalte levende og engasjert om alle i storfamilien og også om sine på Rørvik i Vikna. Det handlet blant annet om feiring av ulike dager som det virket som de alltid gjorde noe ekstra ut av.

Vi har ikke hatt hyppige styremøter i lokallaget, men møtene våre er til gjengjeld langvarige. Lisbet bodde et stykke unna. Hun kjørte ikke bil selv. Vi andre lurte på hvordan hun skulle komme seg hjem; Og svaret var alltid: "Han Ragnar, han kjem han sjø" – eller "en av guttan min". De har nok måttet vente noen ganger.

Vi hadde egentlig ikke behov for ei saksliste på styremøtene våre. Hver av oss hadde alltid mer enn nok på hjertet. Selv om vi ikke alltid var enige om måter å møte eller løse ulike utfordringer på eller hvilke oppgaver en skulle prioritere å arbeide med, hadde vi et spesielt fellesskap – en forståelse og aksept for hverandre. Noe vi har tenkt mye på de siste dagene; HVA det egentlig betydde for henne?

Lisbet var et varmt og romslig menneske med et stort hjerte som rommet mange. Hun ville gjerne bidra og hjelpe den som trengte det. Hun stilte alltid opp – måtte bare sjekke i kalenderen om Mette var hjemme – eller på avlastning. Hun var tilsynelatende ikke redd for å si fra om forhold hun mente ikke var riktige eller som hun var uenig i, men ingen av oss vet til hvilken pris – hva det kostet henne!

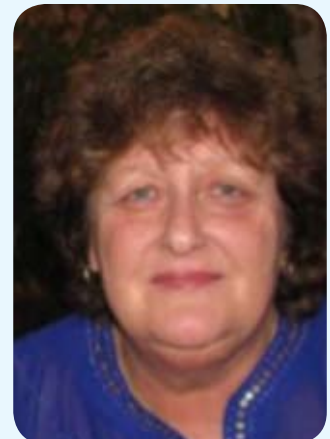
I 1989 sto hun på barrikadene og deltok i okkupasjonen av avlastningsavdelinga på Hallsetheimen som fylkespolitikkerne la ned. Aksjonen fikk stor oppmerksomhet i media. I NFUs medlemsblad som het "Vår Rett" den gangen, ble Lisbet referert. Her ga hun uttrykk for hvor viktig avlastninga er for å bevare både psykisk og fysisk helse. Aksjonen ga positive resultater. Det er dessverre fortsatt behov for både aksjoner og en aktiv interesseorganisasjon i dag, 20 år seinere – noe Lisbet påpekte og ga uttrykk for.

Hun hadde mange helsemessige utfordringer. Det skjedde mer enn en gang at vi var redde for henne. Men hun kom seg alltid og stod på videre. Denne gangen gikk det ikke slik..

Våre tanker og medfølelse går til Ragnar, barna og hele Lisbets familie. Mange vil merke sterkt at Lisbet er borte, men vi er samtidig takknemlige for at hun har levd.

NFU Melhus lokallag

Gørild Skancke

Sangbok

Hørselshemmedes Landsforbund har nylig utgitt en samling kjente og kjære barnesanger og regler med tegnstøtte som passer for alle.

Det er Marit Mørk Enger og Tone E. Morsund ved Nedre Gausen kompetansesenter som har samlet dem. Boka som er illustrert av Signe Torp, er utviklet i samarbeid med Hørselshemmedes Landsforbund og Marit Mørk Enger.

Boka er utarbeidet etter metoden Norsk med tegnstøtte (NMT). Dette er en måte å kommunisere på som er til god hjelp for barn med hørselshemming og andre kommunikasjonsvansker i barnehagen og de første skoleårene. Ordene og setningene er de samme som i norsk talespråk.

Her låner man tegn fra døves tegnspråk for å vise fram de viktigste ordene. NMT gjør språket tydeligere og lettere å oppfatte for mennesker med hørselshemninger eller språk- og kommunikasjonsvansker.

NMT-sangboka kan brukes som et læremiddel for alle elever. Den egner seg derfor svært godt der barn med hørselshemninger og andre kommunikasjonsvansker går i vanlig barnehage og skole.

Boka kan bestilles via HLFs nettbutikk på www.hlf.no/nmtsangboka. Assisterende generalsekretær i HLF, Steinar Birkeland, kan også gi informasjon på telefon 922 87 265.

Ny organisasjon

Aksjonen "Ja til lindrende enhet for barn" er i ferd med å bli en organisasjon. Papirer er sendt og det er dannet et styre.

Palliativ behandling eller palliativ medisin er en form for behandling som fremfor en kur fokuserer på å redusere smerter, lindre symptomer og øke den enkeltes livskvalitet. Initiativtakerne mener at det er tenkt for lite på barn som lider av en uhelbredelig sykdom eller har et komplekst og sammensatt sykdomsbilde. Mange barn lever i en slik krisesituasjon over lengre tid – noen over flere år. I dagens palliative behandling derimot rettes søkelyset først og fremst mot kreftpasienter og spesielt mot voksne og deres pårørende. Mer informasjon kan fås ved henvendelse til np@palliativbarn.com.

Hjemmeside: www.palliativbarn.com

Doktorgrad

Bjørn Henning Stenstad har disputert for doktorgrad ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen med avhandlingen "Heimelspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemmede og aldersdemente" med undertittelen "Rettslege og etiske problemstillinger ved bruk av tvang og inngrep utan gyldig samtykke". I avhandlingen drøfter Stenstad hva som kan være det verdimeslige grunnlaget for særlige hjemler for inngrep overfor personer med utviklingshemning og demens.

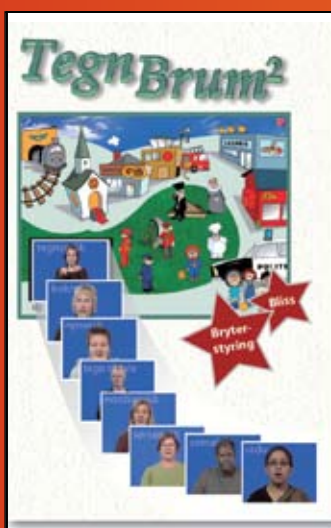
Bjørn Henning Stenstad kan kontaktes på telefon 55 58 95 81 for nærmere informasjon.

Radøy lokallag

i Hordaland

fylte 40 år i mars.

Forbundet gratulerer!

TegnBrum2

er et program for førskolebarn. Programmet består av interaktive program og spill med video, lyd, tegninger og animasjoner.

Man kan velge språk (tegnspråk, bokmål, nynorsk, tegn til tale, nordsamisk, sørsamisk, somalisk eller urdu), og man kan tilpasse programmet ved å velge hvor mange elementer som skal være fremme på skjermen i hver modul. Programmet har støtte for bryterstyring og Bliss, og man kan ta utskrift av tekstene.

Programmet er på DVD-ROM og kjøres på Windows PC.

Møller kompetansesenter:

Nettbutikken: www.statped.no/moller

E-post: moller@statped.no

Tlf: 72 59 65 00 | 72 59 65 02

Vi tilbyr deg et handikapvennlig alternativ

Volkswagen Caravelle

Heis montert bak Heis montert siden Rullestolrampe

Skien Bil AS

Telemarksveien 61 Man.-fre.: 08.30 - 16.30
 3734 Skien Tor.: 08.30 - 19.00
 Telefon: 35 91 55 55 Lør: 10.00 - 14.00

Åpningstider:

Ta kontakt med Jan Øyvind Hansen for en uformell prat på telefon 35 91 55 58

**Landskonferansen om
Downs syndrom**

BERGEN
 18.-20. MARS 2010
www.lk2010.no

Det blir et stort og spennende program, gjester fra inn- og utenland, foredrag, workshops, debatter og en flott ungdomskonferanse. Velkommen til Bergen!
 Mer info på våre nettsider:

www.lk2010.no

LK2010, c/o Skauge forlag, Vestre Torggtate 1, 5015 Bergen.
 Telefon: 55 33 21 52. E-post: gunn@skaugeforlag.no
 Konferansen arrangeres av Ups & Downs Hordaland på oppdrag fra Norsk Nettverk for Down syndrom (NNDS).

**Skien
Kommune**

Rådhuset, 3707 Skien

Tlf: 35 58 10 00
Fax: 35 52 91 30

www.skien.kommune.no

VI STØTTER NFU SKIEN LOKALT

**Bank.
Forsikring.
Og deg.**

**Sparebanken
HEDMARK**

"Kultur handler om selve livet"

(Fra Nordnorsk Kulturhistorie)

Idrett og kultur har alltid vært viktige områder i SpareBank 1 Nord-Norges samfunnsengasjement.

Som en aktiv nordnorsk bank ønsker vi å støtte idrett og kultur på alle nivå, stort som smått.

Engasjement skaper tilhørighet!

www.snn.no

Bank. Forsikring. Og deg.

SpareBank 1
NORD-NORGE

NORBYE&KONSEPTA AS, TRONHØI • www.nordbye.no

ORKDAL KOMMUNE

Kommunesenteret

Tlf. 72 48 30 00

Telefaks: 72 48 30 01

www.orkdal.kommune.no

GJENSIDIGE
Hadeland Brannkasse

Tlf: 613 27 250

www.gjensidige-hadeland.no

RINGSAKER
KOMMUNE

Pb. 13

2381 Brumunddal

Tlf. 62 33 50 00

Fax. 62 33 50 31

ROAR & TROND
BYGG AS

Nybygg - Tilbygg - Rehabilitering

Roar & Trond Velstadbråten

Roar:
Strandveien 17

3330 Skotselv

Tlf. 32 75 61 61

Mob. 90 83 09 66

Trond:

Kringstadmoen 10

3350 Prestfoss

Tlf. 32 71 07 48

Mob. 41 51 22 04

Furulund Kro AS

3160 Stokke

Tlf. 33 36 38 00

Leiv Vidar

Stort utvalg i
tidsskrifter,
aviser og bøker

NARVESEN

Har du lyst har du lov

Narvesen CC Gjøvik • Narvesen Jernbanen
Telefon 61 17 93 96 • Telefon 61 17 26 22

a-s Eiendomsforvaltning

EIENDOMMER • FORRETNINGSFØRSEL • BOLIGFORVALTNING • UMLEIE

Komediebakken 9, 5010 Bergen

Tlf. 55 90 45 30, Fax 55 90 45 31

Støtter NFU sitt arbeide!

VÅRE LINJER:
Kunst og Håndverk
Friluftsliv og Idrett
Arbeidstrening
Fritidsledelse
Media
Hest
Flexi

Find us on Facebook
Follow us on Twitter

PEDER MORSET Folkehøgskole

tlf. 73 81 20 00 - mail: pmf@pedermorset.no - msn: msn@pedermorset.no
BLI DEN DU ER! pedermorset.no

Tlf: 73 82 39 00

Lomper Lefser Møljebrød

Vikkollveien 6A, 3050 Mjøndalen
Tlf: 32 23 60 60

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD UNIVERSITY COLLEGE

God stemning & godt utvalg
i senterets 41 butikker

Mer av det gode!

www.byhaven.no

NORGES BREDESTE RESERVEDELSPROGRAM

- Bremsesystem
- Bilelektrisk / motorstyring
- Hjuloppheng / styring
- Drivstern / clutch
- Motor og hjøling

...kvalitetsprodukter fra

Romnes Trondheim AS
Sluppenveien 9
7037 Trondheim

Tlf: 73 82 49 00
Fax: 73 82 49 40
www.romnes.no

FRILUFTSLIV
Idrett
Verden

..det handler om å våge..

-midt i vintereventyret
www.vintereventyr.no

Valdres
Folkehøgskule

Salt & Pepper
A la carte restaurant

Mandag - lørdag
kl 17.00 - 23.00.
Bordbestilling:
tlf 61 28 60 26.

Velkommen til et smakelig måltid!

Turisthotellvn. 6, 2609 Lillehammer
www.lillehammerhotel.no

Radisson BLU
LILLEHAMMER HOTEL

SOLTUN :-)
FOLKEHØGSKOLE

- Allsidig - Friluftsliv for funksjonshemmede - Peacebuilding
- Internasjonal linje - Backpack surprise
- Backpack foto.

Tilrettelagt for ulike grupper funksjonshemmede.
Ta kontakt!!!!!!

www.soltun.fhs.no

SOLTUN :-)
FOLKEHØGSKOLE
9440 Evenskjer - Tlf. 77 08 99 30

Jon Åge Sandmo & Sønner AS

FLISLEGGING • MURING
• NATURSTEINSARBEIDER M.M

JERNBANEVEIEN 14, 3716 SKIEN

Tlf: 35 58 80 40 - Fax: 35 58 80 41

post@skifer-natursten.no

www.skifer-natursten.no

Lyst til å jobbe i TV?

Empo tv er Norges eneste tv-kanal laget av mennesker med utviklingshemming og vi er et talerør for denne gruppen i Norge. ?

**Vi vil skape debatt, engasjement og nysgjerrighet*

**Vi vil gi opplevelse og kunnskap - til ettertanke og underholdning.*

**Vi vil bygge ned fordommer og skape gode forbilder.*

Empo tv er en del av vekstbedriften Empo AS i Ski i Akershus. Empo tv har regionkontor og tv-skole ved Peder Morset folkehøgskole i Selbu i Trøndelag.

Empo tv har ledige tilrettelagte arbeidsplasser der ansatte får opplæring i å jobbe som reportere og programledere ved hovedkontoret i Ski. Du må ha en utviklingshemming for å kunne søke.

Les mer om Empo tv og last ned søknadsskjema på internett:

empotv.no

E-post: tv@empotv.no

Telefon: 64 00 99 60

empotv

ØVREBØ REHABILITERING AS
Hjelpemidler for eldre og funksjonshemmede
 Postboks. 604, 3412 Lierstranda
Tlf: 32 24 42 50
www.ovrebo.no

Arendal Kommune
Tlf: 37 01 30 00
www.arendal.kommune.no

Meny
Valdres Storsenter
 Tlf: 61 35 69 10
Størst utvalg i Valdres

Trening og naturen gjev oss ny
energi
SFE
www.sfe.no
 SFE Kraft AS SFE Nett AS SFE Produksjon AS SFE Naturgass AS

Lett å legge - lett i vekt...
TAKTORV
 PATENTERT
 Et norsk kvalitetsprodukt fra
NITTEDAL
TORVINDUSTRI A.S
www.nittedal-torvindustri.no
 Tlf.: 62 95 58 20 - Fax: 62 95 58 21

BUE STIFTELSEN
 Langørjan gård, 7100 Rissa
Tlf. 73 85 30 00
www.buestiftelsen.no

Levante
 INNREDNINGER A.S
SYSTEMVEGGER - GLASSVEGGER - HIMLINGER
 Mob. 994 11 980 - 915 53 059 www.levanteinnredninger.com
Totalleverandør i proffmarkedet

BECKMAN LUNDEVALL REVISJON AS
 Revisjon • Rådgivning
Tlf. 22 78 28 00
www.blrevisjon.no

Mikrodaisy
 DATA PROGRAMVARE HJELPEMIDLER
 Velkommen til vår nettbutikk:
www.mikroshop.no

- en Vekst bedrift
 Tromsø ASVO tilbyr varig tilrettelagt arbeid (VTA) for personer som er uføretrygdet. (VTA er tiltak gjennom NAV)
 Ta kontakt for nærmere informasjon og omvisning på tlf: 77 60 68 60 www.tromsoasvo.no

Nexans Norway AS
 - din varmekabel leverandør
www.nexans.no

Terra Eiendomsmegling avd Kragerø
 Kirkeg. 26, 3770 Kragerø
Tlf. 35 98 68 18

**FYR
FESTIVALEN**
2010
Egersund

www.fyrfestivalen.no

**4.-6. juni
2010**

Påmeldingsfrist 26. april. tlf 51 46 81 40

NUK

**INTEGRERT KULTURFESTIVAL FOR UNGDOM
21. - 26. JUNI 2010 / HARSTAD**

BLI MED PÅ ÅRETS BESTE UKE!

MØT UNGDOMMER FRA HELE NORD-NORGE OG VÆR MED PÅ SPENNENDE
VERKSTEDER MED PROFESJONELLE INSTRUKTØRER. UKA AVSLUTTES MED
AT ALLE DELTAGERNE LAGER EN STOR FELLES FORESTILLING.

VERKSTEDER TILPASSET UTVIKLINGSHEMMEDE FRA 14-40 ÅR:
"RØFFE RIFF" OG "TRØKK"

VERKSTEDER PÅ DAGTID OG SOSIALE AKTIVITETER PÅ KVELDSTID

PÅMELDINGSFRIST: 20 MAI 2010

www.nuk.nu

En del av Festspillene i Nord-Norge
www.festspillnn.no

Ønsker du deg jobb?

**Kunne du tenke deg
å jobbe som støtte-
kontakt for en eller
flere personer i
Gjøvik kommune?**

Vil DU bety noe helt
spesielt for en ungdom
eller voksen?

Du må være fylt 18 år,
og det er en fordel at du
har førerkort og bil til
disposisjon.

Lønn og utgiftsdekning er
ikke så dårlig som du tror,
du vil bli overrasket.

Jobben gir deg mye, og kan
ikke bare måles i kroner og
øre – du får mye mer igjen:

- Du hjelper din venn til positiv fritid.
- Du kan få nyttige erfaringer og fine sosiale utfordringer.
- Men fremfor alt – du treffer mange hyggelige mennesker.

Høres dette interessant ut?

Ta kontakt for en uforpliktende prat!

Kontakt kulturkontoret

i Gjøvik kommune, Solvor Sandmark,
tlf. 61 18 96 39 eller 46 91 15 98. E-mail:
solvor.sandmark@gjovik.kommune.no

Gjøvik kommune
Kultur og fritid

Hi BYGG NÅR NOE SKAL BYGGES

Tlf. 70 14 70 30
 Fax 70 14 70 31
 post@hibygg.no
 www.hibygg.no

Olsvika 19. Pb. 8091, 6022 Ålesund

- STORE OG SMÅ BYGG
- NYBYGG
- REHABILITERING
- INNREDNING MM
- PROSJEKTERING

**STJØRDAL
KOMMUNE**

Kjøpmannsgt. 9
 7500 Stjørdal
Tlf. 74 83 35 00
 Fax. 74 83 35 99
 www.stjordal.no

Elkjøp Stormarked AS

Fagernes Tlf: 61 36 29 90
 Dokka Tlf: 61 11 05 61
 Hadeland Tlf: 61 33 65 80
 Sogn Tlf: 57 67 88 90
Åpent: 10 - 19 lørd 10-16
 Horten åpner 18 mars

VALIDUS

NORGES STØRSTE HANDELSHUS FOR YTRE OG INDRE SKJØNNHET OG VELVÆRE

Thon Hotel Hallingdal
 Sundrevegen 82
 3570 Ål
Tlf: 32 08 20 11
Fax: 32 08 20 32
 www.thonhotels.no/hallingdal

Fleischer's Hotel

eventyrlig atmosfære siden 1864 - a fairy-tale atmosphere since 1864 DE HISTORISKE

Telefon (+47) 56 52 05 00 • www.fleischers.no • hotel@fleischers.no

MATKAMMERET AS

*Stor-
husholdningsgrossist*

Kjørbekk, Skien
Tlf: 35 58 48 70/71

Swix Sport
 Serviceboks, 2626 Lillehammer
Tlf. 61 22 21 00
 www.swix.no

Oppland

hapro.
Hadeland Produkter AS
 2770 Jaren Tlf: 61 33 95 00

Lillehammer
 Storgt. 51
 2600 Lillehammer
Tlf: 61 05 05 00

REMA1000
 2870 Hov

SpareBank Gran

Storgt. 16, 2750 Gran
Tlf: 61 32 70 70

TINE
 Tine Meieriet Øst Tretten
 2635 Tretten

Østfold

THORBJØRNRUD HOTEL A.S
 Sagv.8, 3520 Jevnaker
Tlf: 61 31 71 00
 www.thorbjornrudhotell.no

Hadeland AS
 2711 Gran Tlf. 61 31 31 31

MOVAR
 Interkommunalt selskap for Mosseregionen
 Kjellerødv. 30, 1580 Rygge
Tlf. 69 26 21 10 Fax. 69 26 21 11

BYGGMAKKER
Skattum

LILLEHAMMER
Landbruksveien 1
2619 Lillehammer
Tlf. 61 25 70 00
Åpent: 7-18. 9-15

Postadresse: Pb 1232, Trudvang, 3105 Tønsberg.
Besøksadresse: Halvd. Wilhelmsens Allé 41, Kilen, Tønsberg
Tlf. 33 30 14 50 - Fax 33 30 14 55 - E-post: jorgen.landskaug@xpert.no

AUTORISER ELEKTROINSTALLATØR • AUTORISERT TELEINSTALLATØR • OFF GODKJENT EL. TAKST.

Maskinentreprenør
Trygve Knutslid

Liebakkvn.11
3825 Lunde
Tlf: 35 94 76 41
Mob: 991 51 858
Støtter NFU

Ortopediteknikk A/S
*Vi har alt innen
ortopediske
hjelpemidler*

Ryensvingen 6
0680 Oslo
Tlf. 23 03 56 00
www.ortopediteknikk.no

ORTO
**Lymfeødem, Støtterputer
og Parykker AS**

Ta gjerne kontakt for info eller demonstrasjon
Gjøstiv. 17, 2614 Lillehammer
Tlf. 61 25 45 50 - Fax. 61 25 04 30

*Alt innen bilpleie
Rep og skifte av frontrute*

**Gjøvik
Bilpleie**

Sommerov. 1
Tlf: 61 17 94 41

FURENE
Furene, 6100 Volda
Tlf: 70 07 48 50
Fax: 70 07 48 51
www.furene.no
Støtter NFU arbeidet lokalt

**Telemark
TBU as Byggutleie AS**

Tlf: 35 01 97 20 - Mob: 90 66 97 27

Merdevegen 14, 3676 Notodden Fax: 35 01 97 21

HUSNES®
STORSENTER

*Nyåpnet senter
høsten 2008.
Over 50 butikker
Sunnhordlands
største kjøpesenter.*

Tlf: 53 47 12 00
www.husnesstorsenter.no

Vågå kommune
2680 Vågå
Tlf. 61 29 36 00
Fax. 61 29 36 01

**Sogn og Fjordane
Fylkeskommune**

TT - Kort

Kanskje du eller nokon du kjenner er aktuell brukar uten å kjenne til dette tilbødet?

Er du ein aktuell brukar?
Da kan du vende deg til heimkommunen og be om søknadsskjema. I ein skilde høve vert det krevd legeattest. Dersom søknaden vert innvilga får du tilsendt transportkort. Du kan reise med drosje der du betaler tilnærma busstakst. **Maksimal eigenbetaling kr. 30,-**

SOGN OG FJORDANE FYLKESKommUNE
REGIONALAVDELINGA
Tlf. 57 65 61 00

**SEL
KOMMUNE**

2670 OTTA
Tlf. 61 70 07 00
Epost:
postmottak@sel.kommune.no

Rica Park Hotell
Drammen

Gamle Kirkeplass 3
3019 Drammen
www.rica.no

 Akershus	 Buskerud	Hokksund Båt og Camping Laksefiske, bespisning m.m Besøk oss, Velkommen!	 Ashjørnsengt. 21, 3513 Hønefoss Tlf: 32 11 68 00
 Hagan Åpn. tider: 9-21 (9-18) 1481 Hagan • Tlf. 67 07 70 79	expert Kongsberg Vi støtter NFU lokalt kom eller ring 32 73 20 90	Eiker Husbygg entreprenør, tømrer og murer John Richard Øen 916 38 810 Erik Brekka 906 87 311	 Finnmark
Sæther Elektriske A/S Nittedalsgt. 31, 2000 Lillestrøm Tlf: 63 80 40 60 Fax: 63 81 04 50	Elementmontasje AS 3300 Hokksund Tlf: 32 75 08 08	Brøto Transport Glitre, Gol www.broeto.no *Vi støtter NFU*	SØR-VARANGER AVIS www.sva.no
Møller Bil Romerike AS Audi, VW Volkswagen Hvamstabben8, 2026 Skjetten Tlf: 24 03 26 00	 MYHRE BRØDRENE BRØNNBORING Autorisert entreprenør Brønnboring Pb. 1106, Flattum, 3501 Hønefoss Tlf. 32 11 44 80 Fax 32 11 44 81	Børre Martinsen Tømmertransport *Støtter NFU*	 Vestfold
 ØRI Øvre Romerike Industriservice as 2072 Dal Tlf: 63 95 94 60	 Aas • Norges eldste bryggeri •	Krokstad Rør AS 3055 Krokstadelva Tlf: 930 56 873 •støtter NFU arbeidet lokalt•	HAFSA ELEKTRO-AS 3256 LARVIK Tlf. 33 13 38 88
 Aust-Agder	Eikerbladet Kommer ut tirsdag og fredag www.eiker-ropet.no	SVIDAL MAXITAXI OG TURBILSERVICE 3430 Spikkestad Tlf: 93 21 77 70	Murmester ÅGE LETH Lingelemveien.133, 3236 Sandefjord Tlf: 920 30 795 www. leth.no
Bjørn Osmundsen AS Bryggerivn. 5 Stoa Arendal Tlf: 37 06 20 60	Modum ASVO Besøk oss: www.modumasvo.no *Vi jobber gjerne for deg!*	Eiker Eiendomsutvikling AS *Besøk websiden vår i dag og les om De nye boligene* www.eiker-eiendomsutvikling.no	SØLV I 120 ÅR A/S Th. Marthinsen Sølvarefabrikk Tlf. 33 34 48 00 • støtter NFU
 Lillesand kommune Tlf: 32 26 15 00 www.lillesand.kommune.no	Hellefoss AS Tlf. 32 25 22 00 - Hokksund Bokpapirprodusent	Helge R. Olsen&Sønn AS Boks 1168 Flattum, 3503 Hønefoss Tlf: 32 17 97 50 Les om oss på: www.hrolsen.no	 Sør- Trøndelag
Ellengård Arbeidssenter Serviceboks 650, 4809 Arendal Tlf: 37 00 68 88	 ELOPAK www.elopak.no	Hokksund Fliseservice AS 3300 Hokksund Tlf: 32 75 79 68 Mob: 416 000 55 *Bruk oss*Støtt NFU*	 MELHUS KOMMUNE Rådhuset, 7224 Melhus Tlf. 72 85 80 00 Fax: 72 85 80 58
Bil - MC - Moped - BE Nedre Tyholmsv.9D, 4836 Arendal Tlf: 37 02 25 82 www.terkelsentrafikkskole.no	S.Bidne Maskin AS Ring når du har bruk for gravning og anlegg. Gode referanser Lang erfaring Tlf: 901 30 830	Aasand Regnskap AS 3359 Eggedal Autorisert Regnskapsførerselskap Eggedal: Tlf. 32 71 18 50 Prestfoss: Tlf. 32 71 23 16 N•A•R•F	Skandi Regnskap AS Sluppenvn. 11, 7037 Trondheim Tlf: 73 52 57 68
 SPAREKASSEN - BANKEN VED TORVET ARENDAL - Arendal og Omegns Sparekasse Tlf: 37 00 49 00 www.sparekassen.no	 LEGEVAKTA Drammen Lier Sande Svevik Åpningstider og telefonnummer se: www.legevaktadrammen.no	SMB Økonomi&Regnskap AS Dyrmyrgt. 4, 3611 Kongsberg Tlf: 92 63 03 00	PRIMA as kvalifisering Idrettsveien2, 7072 Heimdal Tlf: 72 89 43 00 www.prima-as.no e-post: prima@prima-as.no
Vegårshei Sparebank 4985 Vegårshei Tlf: 37 17 00 60	price Laveste pris inn, laveste pris ut. EKSTRADEKKE • TLF 32 20 10 10 • ÅPENT 11 - 20 00 www.pricelitt.no	Eiker Rørsenter AS Din Rørlegger støtter NFU Ring oss: 32 27 04 70	VisionTech

Måneglyttbutikken selger flotte tekstiler, keramikk og såper. Ta en tur innom ma-ti-to eller fredag før klokken 14.30. Da vil du helt sikkert finne noe du liker og du ikke finner andre steder.
Adresse: Granliveien 28 i Vennesla Tlf: 38 15 28 99

2850 Lena
Tlf. 611 60 323 Fax. 611 61 723

Kraftverkene i Orkla
7393 Rennebu •
Tlf. 72 42 83 00

Aust-Agder fylkeskommune
støtter arbeidet til Norsk Forbund for utviklingshemmede

Aust-Agder Fylkeskommune
Serviceboks 606, 4809 Arendal
Tlf: 37 01 73 00
postmottak@aa-f.kommune.no
www.aa-f.kommune.no

Bamble Kommune
Kirkevn. 12, 3970 Langesund
Tlf. 35 96 50 00
Støtter Bamble lokallag av NFU

MJØNDALEN
BILGUMMISERVICE A S
HAGATJERN SV. 31 - 3050 MJØNDALEN - TLF. 32 87 47 70
ALT I DEKK

Jao Selskapsmat
STRANDVEIEN, 3050 MJØNDALEN
Vi støtter det viktige arbeidet NFU gjør!
Tlf. 32 87 67 29 - 32 87 62 86

Vi leverer alt til store og små selskaper:
KONFIRMASJON, BRYLLUP, JUBILEUM
eller ganske enkelt en hyggelig anledning.....

Nedre Eiker Kommune
v/ ordføreren
www.nedre-eiker.kommune.no
Tlf. 32 23 25 00 - Fax. 32 23 25 99
Trygghet-Service-Livskvalitet

Kvinnherad Kommune
5470 Rosendal
Støtter barn og unge utviklingshemmede
Tlf: 53 48 31 00
Støtter NFU lokalt
www.kvinnherad.kommune.no

Kontoradresse: Rosenkrantzgt. 17, 3018 Drammen
Postadresse Postboks 1034, 3001 Drammen
Tlf. 32 83 04 15 Fax. 32 83 16 84 www.doi.no

HAUG og RUUD AS
TEKNISK ENTREPRENØR - BLIKKENS LAGER - VENTILASJON - RØRLEGGER
Tlf: 61 27 09 00 e-post: post@haugoruud.as
Besøksadresse: Oskar Skoglysv. 2, 2619 Lillehammer
Postadresse: P.b. 1070, 2605 Lillehammer
www.haugoruud.as

Tlf. 57 74 01 91
www.amfi.no

 <i>Hedmark</i>	 <i>Møre og Romsdal</i>	Sevrin Tranvåg AS FISKEINDUSTRI 6035 Fiskarstrand, Sula <i>*Støtter NFU arbeidet*</i>	 <i>Nord-Trøndelag</i>
Sikkeland's Regnskapskontor Elvarheimgt.10, 2408 Elverum Tlf: 62 41 08 60 Fax: 62 41 03 68	 Langlovn. 57, 6200 Stranda Tlf: 70 26 93 00 Fax: 70 26 93 10 Sprøytestøyping av plast. Eget formverksted	Malermestrene BMV Gammelseterlia 7 6422 Molde Tlf: 71 20 13 50 www.mbm.no	 TrønderBilene as <i>.....reisen du gjerne tar på nytt</i>
 YX Vallset Trafikksenter 2330 Vallset Tlf: 62 58 70 60	Økonsult AS Stranda www.okonsult.no	TREMEK AS - en Vekstbedrift 6390 Vestnes • Støtter NFU arbeidet • Møt oss på: www.tremek.no	 Tlf: 74 02 88 40 www.ir.nt.no e-post: innherred.renovasjon@ir.nt.no <i>Husk å kildesortere</i>
Løten Kommune Kildeveien 1, 2340 Løten Tlf: 62 59 30 00 Fax: 62 59 30 01	 6065 Ulsteinvik Tlf: 700 11 592 www.nord-berg.no	 Førde Ålesund Molde Fellestelefonnr: 62 58 00 00 www.hedalm-anebyhus.no	Engstad & Taraldsen Rør AS 7970 Kolvareid Tlf: 74 39 58 08
 <i>Hordaland</i>	 www.jets.no Vakuumtoalettsystemer. Se vår Web side	Wonderland AS Øran vest, 6300 Åndalsnes Tlf. 71 22 78 00 Fax. 71 22 78 01 <i>Produksjon av senger/madrasser</i>	 Norske Skog Skogn
Haugesund Sparebank Avd. Bømlø 5443 Bømlø Tlf. 03240 - Fax. 53 42 60 71	Uksnøy & Co AS Storgt. 29, 6270 Brattvåg Tlf. 70 21 47 80 Fax. 70 21 47 81 Besøk oss på: www.uksnoy.no	 <i>Nordland</i>	Trønder-fluisa <i>- levende engasjert.</i> www.t-a.no
Lid Jarnindustri AS Steine 35, 5600 Norheimsund Tlf: 56 55 38 00 - Fax: 56 55 38 10 www.dalen.no	Norbørst Nordenfjeldske Børstefabrikk AS 6650 Surnadal Tlf: 71 66 00 11 Fax: 71 66 12 12 E-post: norboerst@online.no	 Vefsn kommune 8654 Mosjøen Tlf: 75 10 10 00 Fax: 75 10 10 01	 <i>Telemark</i>
Hellesylt Regnskap AS 6218 Hellesylt Tlf. 70 26 50 75	 BRATTVÅG - SKODJE Besøk oss i dag på: www.brattvag-elektro.no <i>Bruk oss - vi støtter NFU</i>	Saltdal kommune 8250 Rognan Tlf: 75 68 20 00	MASKINENTREPRENØR Ottar Ringhus AS 3890 Vinje Tlf: 35 07 12 72 Mob: 97 77 04 92 Fax: 35 07 34 11 <i>Me støtter NFU Vest-Telemark</i>
Etne Sparebank 5590 Tlf: 53 77 15 00 <i>*Støtter NFU arbeidet*</i>	 Buss Møre Furene, 6100 Volda Tlf. 700 74 700 - 70 13 30 40 www.fjord1.no/bussmore	 Nesna kommune Tlf. 75 06 70 00 Fax. 75 06 70 01	Magne Dale AS Fugleleiken 5A, 3742 Skien Tlf: 35 53 69 96 Fax: 35 53 87 66 Mob: 928 57 646 E-post: madaleas.no
Sartor vvs GODKJENT RØRLEGGERFIRMA P.b. 230, 5353 Straume Tlf: 56 31 29 90	Vikebladet Vestposten Tlf: 700 18 500 www.vikebladet.no <i>*Støtter NFU*</i>	 <i>Rogaland</i>	 KALSTAD • Tlf: 35 98 91 80
 <i>Oslo</i>	Ekornes Møbler Bankv. 14, 6200 Stranda Tlf. 70 25 52 00	Randaberg Avlastningscenter Tlf: 51 41 31 10 Mob: 97 11 73 85 E-mail: anne.tove.austrheim@randaberg.kommune.no	 <i>Vest Agder</i>
 Nordisk Skisprederforening (NORDISK DEFENCE CLUB)	Sunnmøre Regnskapssentral 6100 Volda *Støtter NFU*	 SOLA KOMMUNE Sola Rådhus, 4050 Sola Sentralbord. 51 65 33 00 Fax. 51 65 62 40	Centrum Bil DA Nesvegen.2, 4700 Vennesla Tlf: 38 13 94 01 Fax: 38 15 85 55

 Akershus	Vegard Kirkestuen <i>Transport</i> 3420 Lierskogen Tlf: 928 49 080	 Nordland	Jevnaker Bilverksted Glassverkv.25, 2807 Humndalen Tlf. 61 31 10 07
HTR Romerike AS Tlf: 63 99 08 90 www.htr.no 2022 Gjerdrum	Tømrer Trond Syvertsen *Fagkunnskap gir trygghet* 3055 Krokstadelva Tlf: 922 22 804	Anonym Støtte	Øiom Karosseri 3520 Jevnaker Tlf: 61 31 13 74
 Buskerud	Norsk Formularindustri Mjøndalen-Se våre tilbud på: www.nfias.no	 Nord-Trøndelag	Ihle Bilverksted 2846 Bøverbru Tlf: 61 19 75 60
Øvre Eiker Kommune Støtter NFU arbeidet www.ovre-eiker.kommune.no	Hurum Produkter ønsker NFU lykke til www.hupro.no	Stjørdal Taxi AS Tlf: 74 83 75 00 www.stjordal-taxi.no	Energisenteret 2625 Fåberg Tlf: 61 27 49 40
Partner AS *alt innen kontor og data +innstallasjon og service Tlf. 32 27 35 40	Veggli Handelsforening Tlf. 32 74 61 08 *Bruk den lokale butikken*	Verdal Kommune Tlf: 74 04 82 00	Ensbys Entreprenørforretning 2636 Øyer Tlf: 977 31 110
Radiatorservice Kai Mørkved 3615 kongsberg Tlf: 32 73 23 64	Numedal Betong AS Tlf. 32 74 52 70 Bergstøl Pukkverk og Sandtak AS Nore Bygg Tlf. 32 74 53 34/992 67 920	Sende Busstrafikk Tlf. 74 04 06 00 Fax. 74 04 25 30 Sørgatakvartalet Konsul Moesgt. 1, 7650 Verdal	Sverre Solberg Maskinentreprenør 2636 Tretten Tlf: 911 99 529
Hallingdal Betong AS Støtter lokalt NFU arbeid www.hallingdalbetong.no	Brdr. Katrud AS hus, hytter, ombygging 3055 Krokstadelva Tlf: 90 12 24 37	COOP Steinkjer	Gran taxisentral Tlf: 61 33 30 00
Statoil Mjøndalen Steinbergv.11, 3050 Mjøndalen Tlf: 32 87 37 95	Swepnor A/S *Oljeprodukter *Takprodukter Se: www.swepnor.no	 Oppland	Frank Ivar Eriksen Elgv. 23, 2830 Raufoss Tlf. 90 18 35 16
Malermester Bjørn Stenersen Mob: 970 39 325	Håvar Ingebo Graving & Transport *Gode referanser* Tlf: 917 02 047	John's Glass og Fasade AS 2670 Otta Tlf: 61 23 07 10	 Rogaland
Tømrmester Ole Bjørn Simensen Dagali, 3580 Geilo Tlf. 915 97 535	Høibakk Konditori 3050 Mjøndalen www.hoibakk.no	Ole Andreas Haadem Byggtapetserer og maler Tlf: 951 43 861	Regnskapsservice Nærbø AS P.b. 118, 4367 Nærbø Tlf: 51 79 12 60 Fax: 51 43 33 50
Ing. T. Vidvei Elektro 3357 Eggedal Tlf: 957 58 191	Marianne Klær for dame Hokksund *Støtter NFU*	Granhøi Pensjonat AS 2750 Gran Tlf. 97 57 96 91	 Sør-Trøndelag
Hellik Teigen AS Jern og metallforretning • Bilfrag • Jern • Metall • Bildeler • Vrakpant Tlf. 32 25 27 00 • Vern miljøet!	Hytta Vår Ål *Velkommen til: www.hyttavaar.no	Snertingdal Auto 2826 Snertingdal Tlf. 61 18 43 35	Holtålen kommune 7480 Ålen Tlf. 72 41 76 00
KB Gulvsliping og Tepperens Ovnerudvn. 22, 3430 Spikkestad Tlf. 97 01 29 81	 Hedmark	Samarbeidene Revisorer AS Strandgt.17, 2815 Gjøvik Tlf: 400 34 100	Washington Mills AS 7300 Orkanger Tlf: 72 48 35 00
Midt Nett Buskerud Nedmarken - 3370 Vikersund Tlf. 32 78 32 78	Utstillingsplassen Eiendom AS Vangsv. 111, Postboks 403 2303 Hamar - Tlf. 62 54 00 50	Oppland Byggconsult AS 2848 Skreia Tlf: 611 39 100	Vekst Oppdal AS Industrivegen N 40, 7340 Oppdal Tlf: 72 40 06 80
Uvdal Snekkerverksted A/S Tlf. 32 74 30 51 www.uvdal-trelast.no	Skarnes Elektro AS Støtter NFU arbeidet	Lepro AS 2750 Gran Tlf. 611 66 900	
Fragåt Farve og Miljø 3350 Prestfoss Tlf. 32 71 04 77 - Mob. 99 24 49 82	 Hordaland	Hadeland Bil AS Tlf. 61 32 21 00 hadelandbil.no Roalinna 14, 2713 Roa	
Øyvinds Marked Drammen Tlf: 32 81 20 80	Apotek1 Stord Støtter NFU arbeidet www.apotek1.no	Næringsshagen Nord-Gudbrandsdal Vågåv. 35, 2680 Vågå Tlf: 61 21 77 00	
Golberg AS Aut. mask. entreprenør 3550 Gol Mob. 481 52 210	 Møre og Romsdal	Lesja Vaskeri 2665 Lesje - Tlf. 61 24 34 69	
Terje Tandberg Transport *Støtter NFU arbeide*	Island Offshore Management AS Ulsteinvik Tlf: 70 00 86 00	Stefferd Rehabiliteringssenter 2846 Bøverbru Tlf: 61 19 91 00	
Norefjell Hytteservice 3535 Krøderen Tlf: 901 47 300	Veøy Buss Åndalsnes For tilbud se: www.veoy.no	Ting og Tøy Bruktbutikker www.nystartioest.no-Tlf: 611 36 200 Roald Amundsensv.1B, 2816 Gjøvik	

MURMESTER

Einar Espedalen AS

JTEFØRER ALT AV:

- MUR • PUSS •
- OG
- FLISARBEID •
- PEISER •

Ses. Ørsvegen 17, P.O. 08, 3033 Evj
Tlf: 35 06 03 30 Fax: 35 06 03 35
Mobil: 91 10 85 26

-fagkunnskap gir trygghet-

Profilmaterieell

Buttons i to varianter:

Liten 3,- kr

Stor 5,- kr

Pins 20,- kr

Tallerken (porselen)
130,- kr

Bordvimpel
Uten fot 150,- kr

NFU formidler
salg av fot,
ca. 150 kr i tillegg

Skulderveske 150,- kr

Kursmappe 20,- kr

Klistremerker
6 merker per ark 6,- kr

Krus (porselen) 130,- kr

Pris per stk 10,- kr
10 stk 50,- kr

Bøker om veien fram til egen bolig

Hovedboken

Tittel: Ni personer med utviklingshemning viser veien fram til egen bolig

Forfatter: Bitten Munthe-Kaas og Lillian G. Rasmussen

Antall sider: 128

Pris: kr 150,-

Bok basert på hovedboken "Ni personer med utviklingshemning viser veien fram til egen bolig" (enkel tekst)

Tittel: Sjef i eget hus

Forfatter: Utgitt av Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Antall sider: 96

Pris: kr 100,-

Kursmaterieill

Alle kurshefter 35,- kr per hefte. Porto kommer i tillegg.

Pengene mine
kr. 75,-

Fra foreldrehjem til eget hjem

Kommunevalg

Stortingsval

NFU
– en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet "Aktiv i egen organisasjon"

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Kursbevis 10,- kr

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Bestill i dag

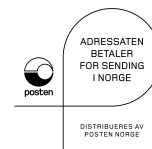
Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

DISTRIBUERES AV POSTEN NORGE

**Norsk Forbund
for Utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0090 Oslo

FAGFORBUNDET

Porsgrunn

Fagforbundet Porsgrunn støtter NFU lokalt

Tlf. 35 54 72 68 Fax: 35 54 72 10

INTER-SUN A.S.

Verkstedvn. 8 P.Boks 104
1401 Ski

nicole

DAMEKLÆR

Tlf. 64 85 53 00
Fax. 64 87 56 06

Finn Pettersen AS

Entreprenør

Grønnegt. 104
2317 Hamar

Tlf: 62 53 56 00
Fax: 62 53 56 01

Nord Trøndelag Fylkeskommune

7735 Steinkjer, Fylkets hus

Tlf. 74 11 10 00 - www.ntfk.no

Støtter NFU i Nord-Trøndelag

EGEN PAPIRDUNK ?

**Midt i blinken
for to naboer eller flere !**

Ordningen er uten ekstra kostnader
for private husholdninger.
For bestilling, ta kontakt med
HAF på tlf. 75 19 82 00

Helgeland
Avfallsforedling IKS

Nordbohus

Gjøvik

Marcus Thranesgt. 4C
Pb. 376, 2803 Gjøvik
Tlf. 61 13 92 50
Fax. 61 13 92 60

Pb. 55, 7101 Rissa
Tlf: 73 85 85 90
www.fosenrenovasjon.no

Besøksadresse:
Gidsken Jacobsensvei 32,
8008 Bodo

Postadresse:
Postboks 1114, 8001 Bodo

Tlf: 75 50 74 20
Faks: 75 50 74 21

E-post: post@ortocare-nordland.no
Web: www.ortocare-nordland.no

ORTOCARE®

NORDLAND

**Offentlig godkjent
leverandør av Spesialsko,
proteser og ortoser**

*Kjeden OrtoCare skal gjennom
sitt samarbeid til enhver tid ha
fokus på å bedre kvaliteten på
ortopediske hjelpemidler og
bedre livskvaliteten for våre
kunder.*

Sammen for bedre kvalitet og service

Hytte ved Rasensjøen

med 10 sengeplasser til leie

Med rullestolrampe

Nord-Odal lokallag av NFU

Tlf: 908 78 201

Sentralt i
Sogn og Fjordane

**Ideell plassering for
møter, kurs og konferanser**

- 250 senger
- Konferansekapasitet til 350 personer
- Svømmehall
- Mange aktiviteter både ute og inne

Best Western
SKEI
Hotel

6841 Skei i Jølster • Tlf. 57 72 78 00
info@skeihotel.no • www.skeihotel.no

KIWI mini pris

Avd. Tollnes
Stadionvn. 1, 3736 Skien - Tlf: 35 54 05 44
Støtter NFU lokalt

Kontakt oss!

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen
51 65 50 68 / 41 10 13 32
jpg@nfunorge.org

Nestleder

Anita Tymi
75 52 44 66 / 95 88 49 62
atymi@online.no

Vidar Haagensen
63 01 26 30 / 93 42 08 38
post@vidar-haagensen.no

Greter Müller
52 72 67 26 / 41 51 89 97
jmmuller@broadpark.no

Ester Skreros
38 01 36 24 / 91 19 10 80
ester.skreros@getmail.no

Anne Jorun Økland
53 41 64 84 / 41 50 02 53
annejorun35@hotmail.com

Lillian Sundsdal
37 16 41 37 / 48 05 00 55
ssnfuaa@start.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 OSLO
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Vidar Haagensen
Riiser Larsens vei 18 D
1368 STABEKK
63 01 26 30 / 93 42 08 38
post@vidar-haagensen.no

NFU Østfold regionlag

v/Greta Sandli
Solheimsvn. 37
1605 FREDRIKSTAD
69 31 34 02/99 03 64 07
greta@fredfiber.net

NFU Hedmark Fylkeslag

v/Gerhard Rundberget
Halfdan Lundsv. 26
2409 ELVERUM
62 41 28 37 / 93 45 47 54
karirun@online.no

NFU Oppland Fylkeslag

v/Ranveig Berge
Hadelandsveien 416
2743 HARESTUA
61 32 58 36/90 75 71 88
ranveig.berge@auranor.no

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Roar Høidal
Gustava Kiellands vei 3
3610 KONGSBERG
92 69 89 57
roar.hidal@ebnett.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 1092
3194 HORTEN
92 02 89 38
nfu.vf@frisurf.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Arild Kvitsand
Ødegardsfeltet 37
3810 GVARV
35 95 62 37 / 99 63 60 40
arikvits@hotmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Svein Karlsen
Måkeveien 15
4950 RISØR
37 15 01 75/90 59 88 69
sveikarl@online.no

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen
Hannevik Terrasse 41
4613 KRISTIANSAND
38 03 00 14 / 91 79 41 76
jjohannessen@xstratanickel.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

Postboks 26 Nygårdstangen
5838 BERGEN
56 14 31 58 / 99 23 00 78
post@nfuhordaland.no

NFU Sogn og Fjordane Fylkeslag

v/Gry Borghikld Sætre
Angedalsv. 107
6800 FØRDE
57 82 47 75/90 94 93 16
eidahl@combitel.no

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 7850 Spjelkavik
6022 ÅLESUND
70 15 10 30 / 46 91 08 40
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Astrid Ingdal
7316 LENSVIK
92 65 77 96
gu-ingda@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48 / 91 72 47 08
nfu-nord@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Rigmor Hamnvik
Bregneveien 2
9050 STORSTEINNES
77 72 05 24 / 97 16 73 24

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Bjørn Johan Graneng
Åsen 7
9510 ALTA
78 43 61 70 / 99 16 37 15
bjoern.graneng@hotmail.com

Pris til bøker for personer med utviklingshemning

AV: VIDAR HAAGENSEN

Leser søker bok delte nylig ut «Ordknapp»-prisen til forfattere av tolv tilrettelagte bøker. Wera Sæther og Marit Hoem Kvam fikk pris for sine bøker som retter seg mot lesere med utviklingshemning. Marit Hoem Kvam har skrevet «Pass deg, Line!» som en liten, enkel roman om Line som blir lurt av en mann som vil ha sex med henne. - Det er viktig for de funksjonshemmede å vite at overgrep kan skje. Så tør de kanskje melde fra og snakke om det selv, har Hoem Kvam uttalt.

Wera Sæther har laget «Rett øst» som er en billedbok med korte, poetiske tekster og flotte fotografier. Hun tar leserne med på en reise til Kolkata i India. Her møter vi hunder og katter, barn og voksne – som sover, leker og arbeider i gatene. Boka egner seg godt for personer med utviklingshemning, men kan også være til glede for andre lesere, både voksne og barn som liker bøker uten for mange ord.

Blant prisvinnerne var også tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik, som han fikk for sin bok om Aung San Suu Kyi. Boken er skrevet for et ungt publikum og er ordknapp i formen. Kjell Magne Bondevik uttrykte entusiasme for ideen bak Leser søker boks arbeid, nemlig å sørge for at bøker er tilgjengelig for alle.

Leser søker bok

Leser søker bok er en allianse som jobber for at alle skal ha tilgang til litteratur. Her blir bøker tilrettelagt via støtte til forfattere, illustratører og forleggere. I tillegg arbeides det her for at leserne enkelt skal kunne finne fram til bøkene, både i butikker og på bibliotek. Leser søker bok gir blant annet ut en årlig katalog om Bok til alle, og har en egen nettside med søk etter tilrettelagte bøker: www.boksok.no. NFU er medlem av alliansen.

De andre vinnerne av Ordknapp-prisen

Svein Størksen (oversetter) for **Bilder av folk**, Finn Valgermo (oversetter) for **Kjenner du kjempen?** Helga Gunerius Eriksen for **Påls reise**, Signe Torp for **NMT-sangboka**, Hilde Hagerup for **Jeg elsker deg**, Lars Lenth og John Arne Riise for **Fortellingen om Liverpool** John Bosco Ngendakurio og Jostein Holmedahl for **Kryssild**

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- sosialtjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytte-saker")
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, stønad til bil mv),
- undervisning (spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole mv)
- arv og testament, verge / hjelpeverge, erstatning, arbeidsrett mv.

Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi har avtalt oppdrag.
Storgt 54 – 1555 Son Tlf: 64 95 04 14 Fax: 64 95 04 13

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 918 85 984

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

